

**"לשנת ימים"**

**רמת-גן**

**1934-1932**

קובץ ראשון של רשימות מהווי קיבוץ "תל עמל"

רמת גן 1932-1934



## תוכן

|    |                                                                                              |
|----|----------------------------------------------------------------------------------------------|
| 5  | 1932 .....                                                                                   |
| 5  | באחת השיחות .....                                                                            |
| 6  | היחסים בין הגרעין לקיבוץ "שומריה" .....                                                      |
| 6  | שרידי חינוך העבר .....                                                                       |
| 8  | מתוך יומן אחד .....                                                                          |
| 10 | ערנות וערנות תרבותית - אידיאולוגית .....                                                     |
| 10 | שיחות והרצאות בשנה הראשונה לקיום הגרעין (פירוט שיחות) .....                                  |
| 10 | ערכים: עישון; נסיעות וטיולים; עזרה מהורים ועזרה להורים .....                                 |
| 12 | היחסים עם התנועה החינוכית .....                                                              |
| 12 | שאלת עתיד "הגרעין" בשיחות הגרעין ובכינוס הבוגרים - 17.5.1932 .....                           |
| 13 | לאחר הטיול ושיחה עם מאיר יערי והוועד הפועל .....                                             |
| 13 | סדר היום של הכינוס (שבועות תרצ"ב) .....                                                      |
| 14 | לקראת העצמאות (צעדים ראשונים) .....                                                          |
|    | לקראת היציאה (בגדוד הבוגרים (א') בתל-אביב; מכתב מאת חלוצי הגרעין בת"א; מכתב מאת חלוצי        |
| 15 | הגרעין בת"א לגרעין בחדרה) .....                                                              |
| 16 | הקיבוץ .....                                                                                 |
| 16 | "על המסילה" 13.9.1932 ועדות שנבחרו - רסיסי הווי .....                                        |
| 16 | מה קובעת התרחבות המסגרת (מתוך בירור - אוקטובר 1933) .....                                    |
| 17 | "יום השנה" למהפכה הרוסית - (רשמים מהנשף הראשון בקיבוץ) .....                                 |
| 18 | בוועדה הכלכלית .....                                                                         |
| 18 | חבלי המעבר מה"גרעין" לקיבוץ (מתוך: עיתון פנימי) .....                                        |
| 19 | תזכיר לוועד הפועל של הקיבוץ הארצי 19.1.1933 .....                                            |
| 20 | מתוך מכתב לוועד הפועל של הקיבוץ הארצי (הצעה להתקבל כחברים לקבה"א) .....                      |
| 20 | באותה המועצה הודיעו באופן רשמי על האיחוד עם קיבוץ "מסד" מגליציה .....                        |
| 20 | מפעלים בקיבוץ: הסנדלרייה, מכונת הרעפים .....                                                 |
| 20 | סידור עבודה ליום שלישי 11.7.33 (עם הכנסות) .....                                             |
| 21 | האיחוד .....                                                                                 |
| 21 | בינואר 1933 הגיעו אלינו שני החלוצים הראשונים מקיבוץ "מסד" יחזקאל פרנקל (חשק) וזאב לילה ..... |
| 23 | איך קולטים עלייה (מן ההווי) .....                                                            |
| 23 | "משקיום ותרבותיזם" (ועדת התרבות בפעולתה) .....                                               |
| 24 | בראי העקום (חוגים ...) .....                                                                 |
| 24 | תכנית הפעולה התרבותית .....                                                                  |

- 25 ..... המצב הכלכלי (מתוך העיתון; בגזברות - מתוך: דו"ח לקיבוץ)
- 25 ..... מה זה בכל זאת גזבר "נָבֶז"? (פיליטון)
- 26 ..... המצב החברתי: השאלה הארוטית ("הסתגרות" - מתוך שיחה)
- 27 ..... ב"ראי עקום": מדברי אחד ה"פרימוסים" האומללים
- לפעולתנו הפוליטית בציבור הפועלים (נבחרו לתפקידים בציבור: לוועדת התרבות - שניאור ליפסון;
- 27 ..... לשכת העבודה וועדת הביקורת - מרדכי רוניקוב; למועצה וו. העלייה - יצחק חמצני;
- 28 ..... דפים מתוך העיתון הפוליטי
- 28 ..... פעילות אמנותית בציבור (פיליטון)
- 29 ..... שם לקיבוץ (פיליטון)
- 29 ..... התפקידים בקיבוץ
- 30 ..... דברי חברים בבירור על ההתיישבות; "היכנונו להתיישבות!" (מתוך הרצאה של יעקב חזן)
- 31 ..... דברי מאיר יערי
- 31 ..... מן ההווי באותה תקופה: הרהורים; לטבע; בראי עקום
- 32 ..... היכן עבדנו? (רשימת מקומות העבודה ומספר העובדים)
- 33 ..... מהווי קבוצת הבניין (מערכון-פיליטון; שיר)
- בירור בעיות: שאלת מנהל למפעל; חדרי משפחות; עזיבות; סאברס וגליצאים; שחרור האישה; עוד על
- 34 ..... האיחוד; מדברי מאיר יערי
- 36 ..... משל ונמשל: מתח בעבודה
- 37 ..... מן ההווי: "חוסן" (פיליטון מאת: יהושע לוריא)
- 39 ..... "רסיסי הווי": גיוס; מתוך רפרוף; העגל השלישי; הרהורי חבר מאת: נחמה גינוסר

## עיתון "לשנתיים", הופיע ברמת גן 1934

**1932**

הגרעין בקיבוץ "שומריה"

### הכשרה

... הקיבוץ שבו אנו נמצאים הוא אחד הקיבוצים השומריים הצעירים ביותר. רוב האנשים נמצאים בארץ לא יותר משנה.

הקיבוץ הצטרף לא מזמן לקיבוץ הארצי, והוא שייך לאגף השמאלי (אם אפשר לחלק את הקבה"א לאגפים) שבו.

אנחנו נפגשים עם מציאות די קשה מבחוץ, עם כל מיני בעיות פוליטיות שאליהן צריך לקבוע עמדה, ויחד עם זה אנחנו עומדים בלי כל ניסיון חברתי - קיבוצי, וצריכים לפתור את כל השאלות הפוליטיות - חברתיות לבדנו. הקיבוץ הוא צעיר, ועל כן לא מצאנו בו משענת חברתית.

### עבודה

בדרך כלל, לא טוב מצב העבודה. מצפים לקטיף מלא, אך הסיכויים אינם משמחים ביותר. גם הגשמים נעצרו השנה. הערבים אומרים שזו תהיה שנת בצורת. כיום יוצאים לעבודה לא יותר מ- 22 איש (הקיבוץ מונה 70 חברים) יום-יום. גם המספר הזה אינו קבוע. לעת עתה, המצב שקט, אך ברור שאם הקטיף יתחיל, שוב תהיינה הפגנות.

### חוסר עבודה

הוי, אוהל מט ... מנורה מפוחמה.  
שירה עולה – בוקעת; אישוני עיניים נוצצות, שיחה ערה, ויכוחים סוערים - ומפקחים - יוצרים חיים חדשים!

"ימות עבודה קשים ... חוסר עבודה ... מריבה ... שפשוף, ניקוי וליבון ... מחנה הקיבוץ.

חוסר העבודה!

20% מהאנשים יצאו לעבודה ... ההוצאות הולכות וגדלות ...  
האצבעות מרקדות על גבי הגרביים, והמכונה דופקת, מטליאה טלאים!

חוסר עבודה!

מצב רוח. לא הכל כשורה, מה קרה? למה "מצב הרוח"?  
אך לשווא. הפה קפוץ ומסוגר - אתחבט בעצמי!  
ומעל לכול, ולמרות הכול - תסיסה, צעירים חיים בודדים, גלמודים, בלי אב ואם מקרוב. צעירים אשר נאחזים בכל מאמצייהם, בכל כוחותיהם.  
הדם נקרש על האצבעות מרוב התאמצות, והלב אומר שירה "לא נזוז מפה! לא! לא! לא!  
יוצרים חיים חדשים!"

### באחת השיחות

"בקשר עם עבודה. הגרעין הוא במצב שחלק עובד, וחלק לא עובד, ואדם עובד לא יכול הרבה פעמים להשתתף בשיחה. לכן יש לחליט לדחות עבודתו שיחה, ואין להגיד לו "להתגבר".

"... לא חשוב ולא מעניין שגם בקיבוץ נעשים דברים שליליים הנעשים אצלנו. רק באנו לעבודה, וכבר יש לנו יחס כזה. ואיפה כל ההתלהבות לעבודה, ובעיקר לאלה שלא עבדו עדיין (ביחוד לבחורות)".

"... ישנו חלק מהבחורים (מקווה-ישראל) שהתרגלו לעבוד תחת הנהלה. אם גומרים עבודה אחת, יש לחפש עבודה שניה, ולא לחכות לחצרן.

"... עבודה שישנה בחצר, כמו ניקוי "מוסדות", ותפירת אוהלים אינה עוזרת.

"... יש יחס לא נכון לעבודת בית. יש הרגשת חופש מופרזת. אפשר לעבוד, ואפשר גם לא לעבוד. וקריאת עיתון באמצע. גם עוזבים בשלוש וחצי את העבודה. אין הרגשה שיש להוציא עבודה בבית, כמו בעבודות-חוץ. יש להרגיש כי אנו עובדים בשבילנו. מתפללים עלינו, שרק עכשיו יצאנו לעבודה, שיש לנו יחס כזה לעבודה. דעתי היא, כי דווקא לעבודות-בית, צריך להיות יחס יותר טוב מאשר לעבודות-חוץ. אין לא לקום בבוקר, מסיבה: "אני מרגיש קצת לא טוב". טוב לסבול קצת, ולקום!"

### היחסים בין הגרעין לקיבוץ "שומריה"

הקיבוץ קצת התאכזב מאתנו. חוסר עבודה ומצב כלכלי קשה. בוועדה הכלכלית איננו משתתפים. בסדרנות עבודה, אני משתתף, ואין מתחשבים בדעתי. היחס של אי התחשבות אתנו היא בהופעתנו בקיבוץ. דברים היוצרים יחס רע, חוץ מהעבודה הם: עניין המיטות (היו כמה מקרים, שאעפ"י שידעו אנשינו כי ישנים בשניים במיטות ידועות, באו ודרשו מקומות) יש יחס וזלזול כלפי רכוש קיבוצי.

רק אתמול הובאה זכוכית חדשה לאוהל, למען מנורה שעמדה יותר משבוע ימים בלי זכוכית. הבוקר קמתי והזכוכית שבורה. האין זה מלמד על שמירה על הרכוש?

### שרידי חינוך העבר

(מתוך ההווי)

השעה מאוחרת. ה"סידור" מראה כי מחר צריך לקום בחמש, ואני מחליט כבר ללכת לישון. אבל, סליחה, יש עובדה קטנה מאוד. לפני לכתי לישון, דרושה לי מנורה לאהלי החשך, למען סדר לי את בגדי למחר, למען סדר את מיטתי, וכו' וכו'.

אכן עובדה זו אינה חשובה, היא מיותרת. סליחה!

הולך אני מאוהל לאוהל, ומחפש מנורה. עומד אני לפני אוהל אחד ורוצה להיכנס. סליחה. האוהל של ... ועמדתי. מבלי לחשוב על זאת, מבלי להרגיש בזאת, אינסטינקטיבית עמדתי כאילו לפי צו מגבוה, ובקרבי שומע אני קול אומר: "באוהל הזה שווא תבקש! את מבוקשך לא תשיג בו גם אם יהיה. לא!! - עונה קול אחר. לא ייתכן כדבר זה! אצלנו בגרעין?!

המציאות מראה זאת, העובדות! - שומע אני את הקול הנסתר בקרבי, לא! לא! איך גם העזת לתת מקום למחשבה כזאת בלבי? איך העזת לחשוב? אנו, אשר יסוד חיינו הוא השטח החברתי, הוא האיחוד, הליכוד החברתי, הייתכן שאצלנו אדם אחד ימנע מרעהו, מאחיו, איזה דבר שהוא? לא! לא! אין דבר כזה אצלנו ... אני אכנס לאוהל, ומנורה אקבל, אקבל, בלי כל פקפוקים. ושוב שומע אני אותו קול מנסר במוחי: אתה משלה את עצמך.

לא ! איני משלה את עצמי, וסותם אני את אוזני, למען לא יחדור קול זה אלי, למען לא אשמע אותו, כי ארסי הנהו, ממית.

והולך אני לאוהל תוך בטחון שאשיג את מבוקשי. והדי הקול הנסתר מגיע לאוזני: לשווא ! אל תשלה את עצמך ! אני נכנס לאוהל. חושך. אני מדליק גפרור. א. שוכבת בחושך. במיטה. לא קוראת, לא כותבת, לא משוחחת. לבקשתי לקבל מנורה, רק לכמה רגעים, באה תשובה ... שלילית. לשאלתי: למה ? (וגם בזה חטאתי) באה תשובה: "המנורה שייכת לאוהל הזה, ואין להוציאה מכאן ! ! יצאתי.

נוצחתי. ניצח אותי הקול ההורס שהיה טמון בקרב-קרבי, ואשר נלחמתי בו ורציתי לגרשו ולהשרישו מתוכי. הוא ניצח.

אהרון שורר

\*\*\*

יוצא אני משיחה, ומסתכל סביבי, ורואה את פ. מתהלך כטריאומפאטור, שמח וטוב לב על אשר הצליח כה יפה "להרביץ בהם". ואדם אחד נהנה, וזה מתמוגג משחוק ונחת: "בראבו, פ. ! אבל הרבצת להם כהוגן. זה היה טוב !" וכאן לבי משווע: גרעין, איך ? איה אותו גרעין אשר חלם על חיים כה יפים, אשר הזה הגשמה מלאה ? איה אותו גרעין ??? היכן הגשמתו ?? לא, עוד לא יצאנו להגשמה, עוד לא התחלנו בהגשמה. והשאלה מנקרת במוחי: "מתי ? -- מתי נתחיל ?"

\*\*\*

אני רוצה לתאר לפניכם עובדה קטנה. בקיבוץ - מחמת המצב - ישנו מחסור בבולים. לפלוני אין יכולת להשיג בולים, מסיבת מצב קשה של הוריו ומכריו, ומכולם אינו יכול לקבל בולים בקביעות. ולאלמוני יש דווקא הורים ומכרים, בעלי אמצעים שיכולים לשלוח בולים בקביעות. בקיבוץ שולחים מכתבים פעם בחודש או יותר, וזה שיש לו בולים, כותב כל שבוע ...

\*\*\*

בקשר עם נסיעות. השאלה היא, לכאורה "פעוטה" מאוד. לא כדאי להקים רעש גדול. חברים חוזרים הביתה יום-יומיים אחרי המועד. אבל העובדה פעוטה אך לכאורה. ובכלל עדיין לא מצאנו בגרעין את הקשר הנכון בין דברים "קטנים" או פעוטים, ובין פרינציפים "נשגבים" ו"נעלים". עוברים על כל מיני דברים והופעות בשתיקה, כי "חבל על הזמן". "זה מצחיק לרון בשיחה". מובן שאין לבוא לשיחת הגרעין בדבר הסידור באוהלים, אבל זו שגיאה פטאלית לא לעסוק ב"פרטים כי אם בפרינציפים ...

כל אדם, כשהוא לוקח חופש ממקום-עבודה, יודע שעליו לחזור בדיוק בזמן שנקבע מראש, ואם לא - יפטר. וחבר קיבוץ אינו מכיר בזה, כי הוא יודע כי אין עונש: "מה יעשו לי ?"

שלושה שטחים: תרבותי, חברתי, כלכלי כ'צ'א, כ'צ'אין כא'א'א (מתוך שיחת בירור)

אנחנו באנו מקינים שונים. אנחנו פה בתור גרעין במסגרת צרה. אנחנו נמצאים עדיין במצב של חוסר התבגרות. גורלנו המשותף הוא שהוא שהביאנו לידי קשרים חברתיים.

--- אין להתפלא על המשברים שעוברים על כל אחד. כי הם אופייניים לכל חברה ההופכת משהו כחברתנו, אנו. הסיבה תיעלם במשך הזמן, וגם המצב יתוקן.

--- באנו לגרעין עוד לא די מגובשים במובן מדעי-תרבותי. בימים הראשונים לבואנו, הייתה, כנראה, הפרזה בשעה שנפגשנו בערבים ובילינו את הזמן ... השאלה המינית בתוך הגרעין שלנו אינה ברורה עד כדי כך שנוכל כבר בעצמנו למצוא את דרכנו בה. ---

--- אני רואה את אותה הקולקטיביות החברתית שלה קיוונו. לעתים, אחרי העבודה, אני מסתובב ופוחד שלא אמצא את הניב החברתי המשותף עם החברים. ישנה התלהבות מופרזת ל"התפתחות" (אינטלקטואלית). כל המרבה בקריאה, הרי זה משובח, אמנם, אך כשהתלהבות מגיעה עד כדי גירוש חברים מהאוהל כדי לא להפריע "להתפתח" זהו סימן רע. שלא בזמנה באה "ההתפתחות" בליל שישי במקום לעסוק בספורט או בשירה ... המצב אינו טרגי.

--- ישנה התקדמות שמתבטאת בשינוי האנשים לטובה ובפחות מריבות וסיכסוכים. אך לא היתה התקדמות ביצירה הקיבוצית: השלילה ביחסים הוטבה, אך החיוב עוד לא הושג. ישנו פיזור, חוסר ריכוז, בגלל הימצאנו בקיבוץ שני. אצל אחרים ישנו חוסר רצון להטבת המצב. אמנם, התנאים האובייקטיביים האי-נורמליים של תנועתנו וה"גרעין" מקשים - במסגרת הצרה - אבל אסור להשלים איתם. קיימים אצלנו כל התנאים האובייקטיביים ליצירת חיי קיבוץ יפים. אני מעריך אצלנו את האפליציה (פנייה) למצפון. אם אין לה ערך - אין כל ערך לקיום הגרעין, וכל התרחבות המסגרת לא תעזור ...

--- כל איש מרגיש בחברתנו המצומצמת. כל אחד צריך להשתתף בכל הפעולות הכלליות של החברה. ואם אדם רוצה לטייל, עליו להציע זאת לכל החברה, ולא להסתפק בהליכתו - הוא ... אצלנו נהוג, שאם מעירים הערות, כל אדם מוצא לו לחובה להעיר, ולא מתחשבים עם מצב אדם מרוגז.

--- מצד אחד, ישנה לאנשינו "נחיתות", ומצד שני - "הפרזת ערך". או שאנחנו חלשים ו"אין לנו מה לעשות", או, מצד שני, ביקורת בלתי-פוסקת, מלמעלה. הטון של הביקורת, והערת ההערות צריכים להיות נוחים וטובים, כי לכל אחד יש כוונה טובה, ואם הכוונה טובה, הרי שטות היא לנקוט בשיטה שתיצור הגבה לא נכונה. אם אדם לא רוצה לסבול כינויים, צריך לחדול מזה ...

--- מעניין, אם ישנה הסתגרות, ואם יצירת הזוגות, שאין להימנע מהם, לא תפריע להתהוות החברה ... - המצב יתוקן ע"י יחס סבלני וותרני האחד כלפי השני.

## מתוך יומן אחד

זה עתה יצאנו לקראת מה ששאפנו. פה היסוד, ההתחלה. אנחנו חסרי-ניסיון בחיינו אלה המלאים פרובלימות יומיומית אשר להן לא תמיד נמצא פתרון. משונה אמנם כי ביטויי הרגשותינו, ביטויי הביקורת והתרשמות יהיה בצורת יומן. האם לא יכולנו לומר זאת, איש לרעהו, פה לפה? אכן קשה, ויתעורר רצון כזה, מצד החברים. כנראה שזוהי צורת הביטוי המתאימה לנו, באשר איננו עוד מושלמים, איננו עוד מוכשרים לגישה ישירה ופשוטה, כאשר יגש איש לחברו, בבקרו יחס, התנהגות. יש עוד לפעול בכיוון יצירת מצב אידיאלי.

הננו מתאספים לשיחה, נראה, האם רק לבדיחות בלבד הננו מתאספים, האם אין חשיבות לזה שנשב שעה-שעתיים יחד? כל הימים בעבודה אנחנו נפרדים, ורק ברגעים של פגישה כזו נוכל להרגיש את הכלל שלנו, את הגוש בעל הגורל והמטרה המשותפים. ומדוע זה לא נקדיש לפני

השיחה רגעים מספר לשירה כללית, כאשר ידענו זאת בקן? כאן הננו יותר קשורים; ישנה יותר הרגשה כללית, בשירה המשותפת? מדוע זה שוררת רצינות קרה לקראת כל שיחה? האם לא נרגיש לפתע כי חסרה לנו אותה הרגשה השמחה, בהתאספנו יחד לברר ולפתור שאלות לא שאלות בעלמא, כי אם שאלות הנובעות ממציאות חיינו ...

יש אומרים: "עברה התקופה ההיא, שבה הייתה הרומנטיקה עצם החינוך". אכן, אין להסתכל על זאת כעל רומנטיקה נכונה, כי אם כרגעים המעלים את האדם ממציאות קשה, ומייפים אותה. ואם יאמרו: "הננו כבר במציאות, בהגשמה, ו-לא בתקופה של התנועה החינוכית הקלה והחופשית" ... אך שמעתי את השירה הזו גם בקיבוץ, גם לפני השיחה הרצינית ביותר. הייתה גישה לפרובלימות מתוך שיחה, אחדות, שיתוף. ולא רק על השירה, בכלל. השירה רחקה מאיתנו בכלל. לעיתים אתפלא - אנו שהננו צעירים, מלאי מרץ, רעננות, רצון ויכולת - מדוע לא נבטא את כוח העלומים האצור בתוכנו, את תחילת היצירה, הסלילה. כי אנו הראשונים, הסוללים, האם לא נשמח, ולא יתמלא לבנו גאון, על כי נפל בגורלנו להיות הראשונים? מדוע לא נשב איש ליד רעהו, ונשיר, לאו דווקא שירי "הורה", גם שירה שקטה. האמנם נסתגר בכותלי האוהל?

גם אז, בשאלה זו, היו חילוקי דעות.

... שירה אינה תלויה בהכרח. אין שרים מתוך הכרח, אלא מתוך הרגשה או מצב רוח קולקטיבי ... לא המחסור בשירה קולקטיבית היא הצרה שלנו - הזנחת הקריאה היא עיקר הרע. דרוש לנו בסיס רעיוני, הכשרה, להגשמת תפקידנו המעמדי-החברתי כלפי התנועה, כלפי המעמד. השירה השקטה הרצינית היא שמצינת הלך-רוח מיוחד של הרגשות ויחסים פנימיים, סובייקטיביים. בו בזמן עומדות בפנינו שאלות אובייקטיביות כלליות, שחשיבותן קודמת.

## הפעלה

--- אין לבחור איש שלא ידע לעבוד, לתפקיד; מתחילת בואנו הנה, נהגנו בנוגע לבחירות, שאנשים יציעו עצמם לתפקידים, מתוך הכרתם את הערך ואחריות שבתפקיד;

## פאסיביות

תפקיד המערכת היא לרוץ ולבקש שאנשים יכתבו בעיתון ... אין צורך ביומן. קשה לבטא הרגשות ... (או, להיפך): דווקא ביומן נחוץ לבטא את כל הרגשות הפנימיים, שקשה לבטאם במילים. יומן זה חלק מיצירתנו המשותפת, וכל איש משתמש מתוך רשלנות מכתובה בו, או ... שהוא יהיה מונח על השולחן, ויכתבו בו, או שיהיה חבוי בתוך ארגז. (המערכת: כנראה שלמרות ההחלטה, הוא נשאר בכל זאת בתוך הארגז (פרטי-כל) או חלק מ"דיסה" ???)

--- הגרעין שלנו צעיר ויש לנו עוד הרבה מאוד זמן. אם רק יהיה רצון משותף, נוכל להתגבר ויש לנו הרבה זמן. עלינו לחפש פתרונות, ולחשוב על העתיד (איזהו חכם- הרואה את הנולד) ... המצב הוא נורמלי (אומרים שכולנו נורמליים) המצב יתוקן מעתה והלאה, על אף כל הצדדים של אי-רצון בדרך שרוצים.

בשאלת האחריות: עלינו להיות אחראים. עלינו לשמור על האיננוטר שלנו (צוחק כמו ילד קטן). אם שוברים מגורה, אי אפשר להתפתח ולערוך שיחות, והדרגה התרבותית יורדת (משתעלת - עושה צוישנרוף (קריאת-ביניים). השיחה נגמרת לכבוד בואה של (-) מת"א עם קומזיץ, ומתחילים לרקוד! אח"כ מחליטים על טיול.

טיול! טיול!

## ערנות וערנות - תרבותית - אידיאולוגית

23.9.1931 (מתוך שיחה)

אנו הננו גרעין הכשרה ולא חברים לקיבוץ הארצי עדיין. המשך התנועה, עוד לא רק הקבה"א. עלינו לא לקבוע דרך פוליטית על רגל אחת. --

-- אין אפשרות לבירור אידיאולוגי מחוסר חומר מספיק לבירור. עלינו להתכונן, במשך הזמן, להמשיך בתכנית הקבועה מראש. אנחנו מוכרחים להעמיק בכל השטחים כדרך התנועה החינוכית. --

-- אנו נמצאים ליד הקבה"א, ואם כיום עומדים אולי בפני עובדה של איחוד או קרע, עלינו לקבוע יחס לעובדה זו.

-- השאלה היא עד כדי כך אקטואלית עד, שלמעשה, אין לנו אפשרות קיום עצמאית. אנו תלויים בתנועה ובאנשים העומדים לבוא אלינו. אנחנו מוכרחים להראות להם את הדרך בה חושבים אנו ללכת.

מציעים הצעות שונות. בירור דווקא על שאלות פרט וחברה. בירור שאלות קיבוציות ופוליטיות אקטואליות. ביסוס יסודי אידיאולוגי. אח"כ קביעת עמדות לשאלות אקטואליות.

\*\*\*

## שיחות והרצאות בשנה הראשונה לקיום הגרעין (פירוט שיחות)

במשך השנה הראשונה לקיום הגרעין התקיימו: מספר סקירות שבועיות; "המצב הפוליטי בעולם"; "המועצה המוסלמית"; "מצב היהדות בגולה"; "המצב בתוך הקבה"א"; שיחה על רוסיה הסובייטית; "השאלה הלאומית"; שורת הרצאות על "יכולת הקליטה של א"י" (תעשייה, הפיתוח החקלאי וכו'); "תולדות המהפכה הצרפתית"; "משפט ספרותי על Massen Mensch מאת ארנסט טולר, ועוד)

## ערכים: עישון; נסיעות וטיולים; עזרה מהורים ועזרה להורים

### עישון

"מי בז ליום קטנות"

-- חניכי התנועה שכיום הם בקיבוצים מעשנים. הם אומרים, ע"פי רוב: "אנחנו כבר לא בתנועה החינוכית, וישנו מצב ידוע וכו', וכו'".

- חשובה שאלת הנזק לבריאות הבא על ידי עישון, וגם השאלה האקונומית.

- השאלה העיקרית היא לא כלכלית ולא בריאות הגזע, כי אם השאלה: באיזה אופן נוכל להתגבר על מצבי-רוח שונים וקשים. האם לא נוכל לקיים נשף בתוכן אחר, מאשר שתיית יין ועישון? מדוע, בכל זאת, אנשי הקיבוצים מעשנים? בתנועה לא עישנו, אבל התייחסו לשאלה זו כאל אחת השאלות ה"קטנות", ולא הפרינציפיוניות. כשבאו לקיבוץ ויתרו על הרבה נוחיות של החיים: ביקורים בראינוע, נוחיות העיר, חיים כלכליים נוחים וכו'. וכשבאו לקיבוץ ויתרו גם על הערכים "הקטנים" של התנועה. אנחנו נתנגד לחיץ שבין התנועה והקיבוץ. הקיבוץ הוא המשך של תנועת הנוער. התנועה היא מסגרת שבה אנו רוכשים את הערכים לגיבוש אופיינו, ואסור לנו בקיבוצים לשכוח את ה"קטנות". גם כסף פרטי זה מעין "קטנות". (מאיר יערי מעשן ולמרות הערכתו אותו, אני מבקר אותו עוד יותר, כי יש לו הכוח להתגבר ולהימנע מוויתורים כאלה!)

-- אני לא מסכים לחיות בקיבוץ עם אנשים שמדברים ולא מגשימים. אני אומר שבחיינו אנו, אנחנו צריכים לקבוע חוקים בכל מיני שאלות, כגון: כסף פרטי, הסתגרות זוגות, וכו'.

- לא, עלינו להתגבר, ולא להגביל את עצמנו בחוקים!

- תחילה העישון ושתיית אלכוהול אינם מביאים סיפוק. אדם שכבר התחיל לעשן, וממשיך, צריך לסלוח לו מפני שהוא כבר מוצא בזה סיפוק. אבל אנחנו לא צריכים לחפש את סיפוקנו בתרעלות, כגון הנ"ל. יש לנו תוכן חיים הקובע דרכים אחרות לסיפוק. מלחמתנו הסוציאליסטית היא מלחמה להבראת עם וגזע, והיא כוללת מלחמה בעישון, מלחמה לשיחרור האשה, ועוד.

- העישון מספק בזה שתנועות שאיבת העשן, וצורתה של הסיגריה מלהיבות את הדמיון ואת היצר המיני. העשן השפעתו רעה על התא המיני. העישון מספק את רצון ההתבלטות, ואשר לבחורה - מסמל, בחברה הבורגנית את "שחרור" האשה. לדעתי, חבר, ולו הכי טוב, באם יעשן, צריך להיות מוצא מן הקיבוץ.

### נסיעות

-- לא מצדיק פתרון שאלתו של פרט בדרך זו של נסיעה. זהו רק פתרון לפרט זה או אחר, אך הפתרון צריך להיות לכולנו, וזהו בדרך של בירור. הגרעין צריך לפתור את הפרובלימות של כל פרט בתוך מסגרתו הוא.

ואשר לטיולים - צריך לקבוע תור ידוע, או ועדה שתסדר את הדבר.

### עזרה מהורים ועזרה להורים.

-- אני מתנגד שאדם, למען ערוך ביקור הביתה, ייקח את הכסף מהבית. אני מסכים לקבלת סכומים למפעלים בעלי ערך שהם לתועלת הכלל, אבל לא לדברים קטנים כאלה כנסיעות.

-- עוד הרבה אנשים רוצים לנסוע, אבל, מכיוון שהורים לא שולחים להם כסף, הם לא נוסעים. אם יש צורך, הקיבוץ נותן כסף.

- כסף נסיעות כזה, אין בינו לבין כסף פרטי, ולא כלום.

\*\*\*

-- המודוס למתן עזרת הורים הוא עזרה במצב בכי חמור. לעיתים אנו עדים לקשר פסיכולוגי סנטימנטלי של קרבת משפחה. הקשר מפריע לאווירה. החבר שלנו טרם הספיק לנתק את הקשרים עם הבית, ולכן איננו יכול להתחשב עם החלטת מניעת עזרה של הגרעין באופן אובייקטיבי. איננו מפחדים בפני השפעת הבית, אבל עצם העובדה של אי אפשרות דיון אובייקטיבי מראה על משהו לא בסדר. --

-- אנחנו לא מסוגלים לנתק בבת-אחת את הקשרים עם הבית. חלק גדול מחינוכנו צריך להיות מכון כלפי ניתוק ושלילת יחסינו עם החברה הקיימת, וגם עם בית ההורים בתוכה.

-- הגשמתנו אינה דורשת קלוקל היחסים והקשרים עם הורים. אך קשרים אלה אסור שיהיו סנטימנטאליים ובלתי הכרחיים, כי קשרים כאלה מפריעים ליחס הפרט לחברה.

-- כיום אין בית אחר אשר לקיומו אנו אחראים זולתי הקיבוץ.

\*\*\*

במשך זמן קיום הגרעין עזבוהו שתי חברות וחבר בהנמקת "עזרת הורים" (כבר אז התחילו באמתלות של "עזרת הורים").

### היחסים עם התנועה החינוכית

חלק מחברי הקיבוץ "תל עמל" כיום היווה את החלק המכריע של גדודי הבוגרים בקן ת"א ובחיפה. מראשית היה ויכוח שעוד לא נגמר עד היום: האם צריך היה הגרעין לצאת להגשמה או לא?

-- יש לנו פרובלמות פנימיות שלנו, שאין לתנועה לדעת אותן ;  
 -- צריך להשתחרר מאפטרופסות של התנועה.  
 -- בשאלת הקשרים עם התנועה, ישנם קשיים רבים: כתיבת מכתבים לגדודים הבוגרים, הם מכתבים בלי משקל רב וקשה להוציאם לפועל. כדי לברר את שאלות ההגשמה, ההכשרה וכו', מוכרחים לחזק את הקשרים עם ההנהגה הראשית. ישנם שני חברים מההנהגה בגרעין והם אינם יודעים, בעצם, מהו תפקידם. צריך לקבוע אדם שירכז את העניינים האלה, בעיקר את הביקורים אלינו.  
 -- בהכנתם של העולים לחיי ההגשמה חסרה השקפה ברורה בשאלות חברתיות, קיבוציות, אשר גם אנחנו, מתוך מיעוט ניסיונו, איננו יכולים לברר. דרוש בירור משותף עם חברי הגרעין.

### שאלת עתיד "הגרעין" בשיחות הגרעין ובכינוס הבוגרים - 17.5.1932

(השאלה נתבררה בשיחות הגרעין, ובכינוס הבוגרים בשבועות תרצ"ב ב"שומריה" בחדרה) 17.5.1932

-- עלינו לעזוב את "שומריה". הסיבת הן: מטרתנו, בבואנו הנה, הייתה לקבל הכשרה כלכלית, חברתית ופוליטית. השתתפנו בשיחות עד שסגרנו בפנינו. המצב הכלכלי של הקיבוץ הוא בכל רע, ואף כי מסיבות כלכליות הם מודים בקושי הישארוננו אצלם, די שאנחנו יודעים את זאת. גם הכשרה מקצועית לא הצלחנו לקבל פה. יש הכרח שנעזוב את המקום.

בפנינו שתי ברירות: או ליצור קיבוץ עצמאי, או לעבור לקיבוץ מיושב, למשק מבוסס, כי מצב של כל קיבוץ צעיר העובד עבודה שכירה הוא כמצב שומריה. אני מציע את מרחביה, מכל מיני טעמים.

-- בעיקר מצב הבחורות הוא בכל רע. הן לגמרי נטולות מקצוע, ועל ידי זה, אין להן כל אפשרות פעולה בשטח כלכלי.

-- רוב בחורינו הם חקלאים. אין להאשים את שומריה בזה שהיא לא הכניסה אותנו למקצועות עירוניים, כי לא הייתה אפשרות. אך, בנוגע לבחורות, לו היה רצון והתעניינות, היו יכולים להכשיר אותן למקצועות שונים.

-- ההישגים שהשגנו בקיבוץ הם בשטח כלכלי. עבר עלינו תהליך של פרולטריזציה. אבל לא יותר. אמנם רכשנו שם בשוק העבודה. אנחנו פועלים טובים. תוצאות חוסר ההתעניינות וחוסר החינוכיות שביחס הקיבוץ אלינו, הן: אין לנו כל יצירה רעיונית, ומה שעוד יותר גרוע: אין רצון ליצירה רעיונית.

-- אנחנו עומדים בפני עלייה, וגרעין של 30 איש אינו יכול להישאר בתור גרעין. במצבנו כיום אין לנו אפשרות לקלוט את העלייה, וליצור את הקיבוץ.

-- אם ניצור קיבוץ עצמאי, המקום המתאים ביותר הוא מושבה שעדיין אין שם שום קיבוץ.

\*\*\*

מחליטים על טיול (היה זמן; חוסר עבודה) הכולל ביקורים בקיבוצים וחקירה על מקום.

### לאחר הטיול ושיחה עם מאיר יערי והוועד הפועל

-- האפשרויות הכי קרובות לפתרון הן: 1. פילוג הגרעין לשני חלקים: האחד במשמר העמק ואחד במרחביה (וכל שבת יפגשו באמצע לשיחה) 2. יצירת קיבוץ עצמאי ארצישראלי. 3. ליצור קיבוץ עצמאי, לאחר שנמנה 30 איש, ואז להתאחד עם גרעין מחו"ל, והקיבוץ הזה יקלוט עלייה מהארץ וגם מחו"ל.

-- עצם מציאותו של הגרעין בשני מקומות - בתנאים לא דומים - תשפיע לרעה על התפתחותו. הפילוג הזה יפריע לכל התפתחותו וגיבושו. כל יתר הדרכים טובות מדרך זו. בין פילוג ליצירת קיבוץ עצמאי, אני בוחר בדרך האחרונה. טוב היה שיימצאו בינינו אנשים מחו"ל. זה יחזק את קשרינו לגולה ויוסיף לנו במובן התרבותי. התנועה הארצישראלית לא תקים קיבוץ שלם. גדוד ב' יצטרך לסגל לעצמו בתנועה את מה שאנו לא הצלחנו לקבל ועל כן בואם יתאחד.

-- הייתה הצעה שאם המוסד החינוכי של השוה"צ יעבור לכפר ילדים, אנחנו נהיה פלוגה, ונקים שם את המשק. ההצעה ירדה מעל הפרק, כי עדיין לא הסכים הקבה"א שנלך לשם. (למעשה, כעבור כמה זמן, בטלה בכלל העברת המוסד לשם - המערכ').

-- ההצעה של מאיר יערי, שכל גל שיעלה, יתאחד עם קיבוץ א"י לא מתקבלת על הדעת בהחלט. אנו רוצים בעצמנו ליצור קיבוץ, ואנשינו לא יתאימו לקיבוצים הקיימים. אני אינני רואה שום צורך מיידי ביצירת קיבוץ עצמאי, אלא אני רואה את עתיד קיבוצנו בלי כל איחוד עם שום גרעין - דוגמה קבוצת "החוגים" שקיבלה עלייה של 20 איש. הרי זה כבר לא, קבוצת החוגים", אלא מין דבר כזה, אחר ...

-- אשר לאיחוד עם גרעין, אין כל הצעה קונקרטית. אשר לפיזור שלנו בכל אופן מחייב חיים באותה מסגרת שחיינו עד עתה. זה נראה לי בלתי אפשרי. ישנה רק אפשרות של הרחבה.

-- סיבת הדעה המתנגדת ליצירת קיבוץ עצמאי, היא חוסר כוונותנו לזה. אבל, אם בעוד שנה נרצה ליצור קיבוץ עצמאי, העלייה שלנו תיפסק בסוף 4 שנים. ואז נהיה רק 60-70 איש. ולכן, אני רואה כהכרח את איחודנו עם גרעין אחר. אנחנו שונים מרוב הקיבוצים בזה שאנחנו שומרים על ערכים, ולכן איננו רוצים באיחוד. רצוי איחוד רק אז כשהשפעתנו תהיה בטוחה על המצטרפים.

\*

השאלה נשארה פתוחה עד הכינוס.

### סדר היום של הכינוס (שבועות תרצ"ב)

#### פתיחה

לשאלת העלייה הקרובה (עזרת הורים, מודוס עלייה, ב"ס, עבודה בתנועה); שאלת ההכשרה המקצועית בתנועה; עיתון הגרעין; הקיבוץ השומרי;

10.8.1932

- כידוע, מתוך חוסר זמן ותנאים, ואולי מתוך תנאים סובייקטיביים, לא עלה בידינו לסיים את הכינוס האחרון, והוא נשאר פתוח, בלי החלטות מעשיות. הערכות הכינוס הם בכל זאת מפורשות. בהחלטות נאמר: "הכינוס רואה צורך או הכרח (אין בכוח המלה לשנות את הכוונה ההגיונית הברורה) בצירוף החברים החדשים והכשרת גרעין "המרחב" ע"י אחד הקיבוצים.

-- מתוך הערכת המציאות של הגרעין בצירוף החברים החדשים, הננו זקוקים להכשרה, כוננות והתפתחות בכל שטחי החיים בקיבוץ, באשר הכשרתנו עד עתה הייתה מינימאלית. מצד שני: הננו רואים את העלייה המצטרפת כ"גוף אחד השואף לפתרון משותף". אם לא יושג הפתרון הזה, מה תהיה עמדתנו? (במקרה של מצב בלתי-נורמלי, הננו בוחרים בחלוקה, ודוחים את שאלת יצירת הקיבוץ העצמאי).

-- אשר לשאלת הצטרפות הגרעין מחו"ל, השאלה כיום אינה אקטואלית. יתכן שהיא תעמוד בעוד שנה.

-- במאמרו ב"נבט" כותב ב. כי הניתוחים הרבים של האנורמליות שלנו, שמופיעים אצלנו בכל הזדמנות, בכל מקום ובכל שטח, אינם יכולים להצדיק את חוסר המעשה או את אי-יכולת הפעולה. גם בשטח זה של עתידנו, ניתוחים כאלה מביאים אך ורק הכרח של פילוג, או של איחוד מידי. אסור לנו להמשיך בהצבעה על השלילה ההורסת של החלוקה, בו בזמן שצעד אחר אינו יכול לבוא בחשבון, והתנאים יעמידונו בפני הכרח כזה.

חשוב כאן להמשיך באמצעי הקלה, בדרכים לחיוב ולביטחון עצמי בהצלחתנו, כי שלילה נוספת זו יכולה להביא רק לצמצום העלייה ולהרס גדול.

(מתוך מכתב מחבר העלייה ה"מורחבת" לגרעין)

### לקראת העצמאות (צעדים ראשונים)

"ותבוא הצלה" (פיליטון)

ויהי היום, ויופיעו אלינו לקן חיפה שלשה שמנדריקים מקוואיים, שכמעט ולא היכרנום, ואגדה יפה בפיהם:

"על גבעה יפה, מוקפת רוחות חמסין בקיץ, ורוחות סערה בחורף, בהמשך בית-הקברות (בנחלת-יצחק) יש מגרש של 60 ד' בערך - אדמה טובה ומשובחת, מתאימה גם לעיבוד וגם לבית-קברות. תמורת תשלום של חמש לירות לשנה ל"חברה-קדישא", נוכל להשיגה. התנאים הם: שמירה על הכשרות במטבח, צום ביום כיפור, אכילת מצות בפסח, הדלקת נרות שבת, לא לעבוד בשבת (לזה תיכף הסכמנו).

סיכויי העבודה הם מזהירים: אני והוא כבר מנהלים פרדסים: אברהם נכנס להנהלת הפרדס של אביו, וגם יבוא לקיבוצנו, ואנחנו נוכל להשיג אצלו 6 מקומות עבודה; ש. עובדת במקום קבוע בטיפול עצים; א. עובד בת"א בנגרות במקום קבוע; ש. נותן שיעורים; יש סיכויים רחבים לנטיעת פרדסים, ומתוך זה תהיה עבודה רבה לאינסטלטורים שיבואו מחיפה. בסה"כ יהיו לנו כ-20 מקומות עבודה. האדמה היא כבדה מאוד, ומתאימה מאוד לגידול ירקות בחורף, וחורף מזה - המומחים הגדולים שלנו יוכלו לסדר גני פרחים למכירה בעיר. מכיוון שהנימוק הכלכלי הוא החשוב ביותר - אנחנו יכולים להחליט על קיבוץ עצמאי..."

אנחנו (אחד לשני): הם מותחים אותנו, איזו מתיחה נפלאה! בואו נמתח אותם!

אחד משלנו: "נו, תכנית יפה, ונפתח גם בית חרושת למסמרים וצינורות."

הם (נמתחים): "כן, כמובן, הרי יש מסגרים."

אנחנו: רופת; בטח! ויש בחורות שידועות לכבס. תהיה מכבסה חשמלית.

הם: בטח, או! גם הם אופטימיסטים כמונו!"

ואז כולנו התפרצנו בצחוק: "אה! אתם מותחים אותנו!"

הבעת כאב עברה על פניהם: "מה? לא מאמינים לנו? הייתכן? זו לא מתיחה! ומתחילים מחדש. הם בשלהם - ברצינות, ואנחנו - בשלנו ("מתיחה"). כי היה כל כך טוב, כי לא יאומן כי יסופר. לבסוף הגענו לידי ריב. אנחנו במצב רוח על אשר אנשים מרשים לעצמם ל"מתוח" קן שלם, והם בשלהם: "החיפאים האלה אינם מאמינים אף פעם! חושבים שכולם כמוהם..."

התפורנו בכעס הדדי. עד ... שהגיעה השיחה הרצינית: התכנית היא תכנית, והעברה לת"א מתחילה. טיפות, טיפות, יצרנו קיבוץ עצמאי בן 28 איש.

נחמה

**לקראת היציאה** (בגדוד הבוגרים (א') בתל-אביב; מכתב מאת חלוצי הגרעין בת"א לגרעין בחדרה)

**בגדוד הבוגרים א' בתל אביב**

אטמוספירה של קן אינה שוררת בגדוד. חסרה גם אטמוספירה של יציאה. כולם מתבטלים. (מלבד חלק שמזיע, כהוגן, בניהול הקבוצות והקן).

--- לא היה קשר בין האנשים. כל אחד סידר את ענייניו הפרטיים לקראת היציאה. היה פחד-מה בפני ההגשמה. פחדו מה"גרעין" ומה"איחוד". היו מתאספים פעם ביוכל לקראת שיחה, ואז מתפורים תיכף. "ההווי" לא היה "הווי" והשירה לא שירה. בערב שבת, בלט גדוד א' בהיעדרו, עד שהתחיל לעבור הנה הקיבוץ, והתחילו הטיולים בערב שבת לגבעה השוממת עם האוהל היחיד. -

מאת חלוצי "הגרעין" בת"א ל"גרעין" בחדרה.

גם אנו כאן מחוסרי-עבודה; כלומר, כל אחד משיג "סיכויים" ובכך, הננו עובדים ב"סיכויים" (כשם שב"שומריה" התכסינו ב"סיכויים"). המשרד שלנו, כלומר של סניף "הגרעין" פועל בלי הרף: כותבים ומתכננים תכניות; רצים ושבים, צועקים וצוחכים, ממש כאילו אנו עומדים בפני איזו פִּיאָטְלִיטָקָה (תכנית חומש). וכידוע לכם, כשם שתכנית רוסיה המועצתית מתקטנת, ולרוב דמותה מטשטשת, כך אצלנו. לפתע פתאום "מתאדים" כ-30 דונם - פרחו באוויר. כלומר, הם ישנם, אולם לגדל עליהם אי אפשר לא ירקות ולא משתלות. אולי --- חזירים. כנראה שהקרקע מוכשרת רק ל... קברים. וגם "הנדיב הידוע", ה"ברון אברהם" (יפה), אמר, כי יתכן כי בעוד כמה שנים תוכלנה להתגשם הצעותיו - מקומות העבודה שהבטיח.

א. רוגז וצועק "הכיצד?", ומתוך כך הריהו מפחית בשתיית גזוז וגלידה על חשבון ...

צ. כבר עובד בבניין ... מגדלים פורחים באוויר. הדוד של ו. אינו מתחשב בשומר הצעיר, ואינו רוצה לנטוע עבורנו פרס. חוצפה שכזו!  
(נ. ט. הוא סדרן עבודה אצלנו, וידיו עמוסות עבודה רבה).

\*\*\*

ועוד מכתב רציני: א) החוזה: אמו של ברשי ניגשה לחברה-קדישא, והשתדלה להשפיע עליה. ביום ג'-ד' תתקיים ישיבת הוועד של ח.ק. (חברה קדישא) ויוחלט. אני מקווה שיהיה בסדר. ב) עבודת חוץ: אברהם הודיע שאביו אינו רוצה להתקשר עם קיבוץ. נוח ואהרון יוכלו להסתדר. צריך לשלוח תיכף "שוויסר" (מלחים) מחיפה, כי מצאנו לו עבודה (35 גרוש ליום). ב. ונ. יסתדרו בעוד כמה ימים. ג) נחוץ לנו נורא כסף. ד) יתכן שנוכל לחדור לעבודה קבועה על המקום ...

\*\*\*

## הקיבוץ

ועוד "לפני" הקיבוץ ...

"על המסילה" 13.9.1932 ועדות שנבחרו - רסיסי הווי

-- אנו מתכוונים השבוע לעבור לאדמתנו. כי רק השבוע נגמרה האינסטלציה. יש עוד להכין מקום לאוהלים. הערב שתלנו כבר עגבניות. עוד מעט כל גן-הירק יהיה, והוא יהיה די מוצלח. מצב הרוחות אצלנו הולך וטוב מיום ליום.

-- השבת הייתה שיחה סידורית, אשר צריכה הייתה להחליט על הכנסת חיי הגרעין למסלולם הרגיל.

נבחרו: ועדה כלכלית (פרץ, נח, זאב, ברשי, ישראל, שמואל). חצרן: משה. פרץ - מנהל גן הירק. בא-כוח כלפי חוץ, גזבר: (אקונום) החלטנו להזמין מהקיבוץ הארצי. ועדת תרבות: פרץ, שניאור, לאה, אשר. מזכיר: אשר. ספרן: שניאור. הוא מתחיל גם בארגון מקהלה. --

יש לעת-עתה לקוות הרבה. אך עכשיו אין כסף. המטבח מתקיים על ניסים.

צילה, מנהלת המטבח, עובדת מהשכם עד הערב. הסידורים הטכניים אינם מוצלחים ביותר.

\*\*\*

כשעזבו את "שומריה", דובר על המצב הכלכלי בסגנון זה :

-- יש תמיד שני אנפים בשאלות אלה: מחמירי המצב הכלכלי, והממעייטים את דמותו; אנחנו צריכים להתכונן לקבל את העלייה החדשה.

-- בחוזר ל"עלייה" הודגש שכל אחד מוכרח להביא מחזור בגדים לשנתיים. - הרזרבה היא בכי רע. ישנו מחסור בכל הבגדים. אין אף זוג שלם של? את המצעים שאנחנו ישנים בהם ניקח לעצמנו את המקום. -- אני מסכים שהמצב החברתי מושפע מהמצב הכלכלי. מצב כלכלי טוב הוא תנאי להצלחה חברתית. ---

מה קובעת התרחבות המסגרת (מתוך בירור - אוקטובר 1933)

בקיבוץ עצמאי, עצם מהותו מכריח אותו ליצור תוכן חברתי. גרעין הוא גוף מצומצם. הפיכת גוף מצומצם זה לגוף יותר רחב משנה הרבה ערכים. בקיבוץ הרחב תהיה דצנטרליזציה. דצנטרליזציה תועיל בשטח הכלכלי. צריך להשתדל שתהיה רציונליזציה.

-- קיבוץ בן 80 איש לא יוכל להיות משפחה גדולה, חברה אינטימית. אבל קיבוץ, בתור קולקטיב גדול, איננו יכול לפתור כל שאלה פרטית. השאלה הארוטית של כל פרט היא שאלה פרטית שלו, אבל בירור השאלה בתוך כל הקיבוץ עוזר לכל פרט למצוא פתרון לחייו הוא.

- חבורות אינטימיות, כנופיות, בתוך כל הקיבוץ הן בלתי רצויות. החברה הכי בריאה היא הקולקטיב. --

- אנו צריכים לדעת לתת - לבן-אדם יותר חופש. צריך שיהיה ערב פנוי לעצמו. בו בזמן שבחדרה התיחסנו אל יצירת הזוגיות כאל סטייה, כיום יש להסכים שתופעה זו היא הכרחית.

מה זאת "ליקבידציה"? ("חיסול" - פה הכוונה לחיסול ערכים חיוביים)

פרט צריך להיות אחראי כלפי החברה, רק אז תוכל כל החברה כולה להיות אחראית. החברה אינה יכולה להיות אחראית כלפי מעשי חבר. אם מצב הקיבוץ חזק, הוא יכול להשאיר בן אדם, גם כשזה פגע ביסוד, בתוכו, עד שיהיה בירור. קיבוץ חלש - גם אם הפגיעה אינה יסודית מוכרח להוציא את החבר !

ליקבידציה אינה נמדדת לפי מצב הקיבוץ. ליקבידציה היא פגיעה ביסוד. --

#### "מהפכנות" - שינוי ערכין

-- ראינו את המצב בקיבוצים אחרים. לא צריך ללמוד ממנו, אבל אם מבקרים אותו, צריך להשתדל ליצור משהו חדש.

-- אני רוצה להזכיר מהפכנות מופרזת. מהפכנות היא שלטון הקיבוץ, והשגחתו על חיי הפרט. הקיבוץ איננו גוף פוליטי, כי אם חברה. אם תתחיל ליקבידציה בדברים קטנים, היא תיגמר בגדולים. מצד שני, אומרים שצריך להתחשב עם הפרט. אחרי תקופת התאמצות גדולה, מוכרח לבוא תקופת שפל גדול של ליקבידציה. אנחנו מוכרחים לדאוג שלא תהיינה תקופות עלייה של "מהפכנות" כזו, ותקופות ירידה של "ליקבידציה". צריכים למצוא את שביל הזהב. מוכרחים לראות את המציאות ולהתחשב איתה.

#### השפעת קרבת העיר (במידה ידועה - לרעה)

- מונהג שתחת הסיסמה של חופש, אנחנו מרשים לעצמנו כל מיני נסיעות העירה. תשובות על שאלה, כגון: "מה איכפת לך?" פוגעות. לא קבענו עמדות וחוקים והגדרות על רכוש פרטי. יש אומרים ששאלות אלה הן תלויות בפרט, וקביעת חוקים פוגעת בחופשתו. לא קבענו באופן פרינציפיוני ששעון הוא רכוש פרטי, וגם בנוגע לנסיעות העירה לא קבענו. חשוב שנחליט שבשביל כל מיני עניינים שאינם כלכליים, הפרטים אינם הולכים באופן פרטי העירה. לקיבוץ צריך להיות פיקוח על הפרטים. צריך להשגיח יותר על הבירור הקולקטיבי של שאלות. ענין הביקורים אצל הורים צריך להיגמר. אנחנו מתנגדים לקבלת הזמנות לראינוע (וכדומה).

#### הוועדות מתחילות לפעול

תרבות: הוחלט על שורת הרצאות ושיחות לקראת המועצה הכפולה: "עמדותינו בציונות"; "עמדתנו בתנועת הפועלים"; "תפיסתנו הקיבוצית - סיכום ניסיוננו".

#### "יום השנה" למהפכה הרוסית - (רשמים מהנשף הראשון בקיבוץ)

מדברים: הגשמה - מהפכה, מעמד הפועלים, רוסיה, מרקסיזם.

לא שמעתי הרבה מההרצאה. אני עוד בתנועה. הערב הראשון שלי בצריף הראשון של הקיבוץ. צריף - אין רצפה; על החול פחים, ספסלים. הקהל בין יושבין ובין עומדין. מנורה מפעפעת והשלהבת מפקקת אם לכבות, או להמשיך לבעור ... קיבוץ.

אני בתנועה, והם - חברי וחברותי מאתמול - בקיבוץ. וכבר תהום בינינו. זו מהלכת בגאווה במגפיים, וזו - בנעליים מסומרות וחולצה מטולאה. קיבוץ ... גם אני אהיה פה פעם. אין דבר.

וחבר ותיק "מהפכני" כועס עלינו, שלעמדת תמונת מרקס, ביום המהפכה, אנחנו שרים את השיר הרגיל בפינו, עד כדי שכחת המילים: "הודו לאל !"

נחמה

## בוועדה הכלכלית

- המצב במטבח עד עתה היה רע. נחוצה שתהיינה בחורות קבועות, ותלמדנה את המקצוע.  
- בגן שלוש פועלות קבועות, וזאב ינהל את הגן. הגן עד עכשיו לא הצליח, מסיבת אי קביעות העובדים בו.

### חבלי המעבר מה"גרעין" לקיבוץ (מתוך: עיתון פנימי)

זו הייתה אחת התקופות הקשות ביותר במובן חברתי. הגרעין קפץ קפיצה ישרה ממסגרת חסרת עול כלכלי-קיבוצי, לסבך פרובלמות בשטחים אלו אשר הוטלו לפתע על כתפיים חסרות עדיין יכולת, ניסיון ובגרות. התכנית - ריכוז הקיבוץ ברמת גן צצה פתאום, בזמן שעמדה השאלה ללא מוצא ופתרון.

--- הקפיצה הזו הביאה למשבר חברתי אשר נתן את אותותיו בחיי יום - יום. היחסים התחדדו (הפרזה בערות בשטח אחד על חשבון שטחים אחרים), חוסר סיפוק החברים במצב זה הביאה לדרישה לבירור מידי. -- המצב אז לא היה קשה, אלא רע. לא סער לקראת ההתקדמות, אלא לנסיגה. נשמעה ביקורת על חיי יום-יום ועל האטמוספירה האדישה. מה היו הגורמים לסבך ההוא?

1. תנאי המקום: אם נעלה בזיכרוננו את המצב הקשה בו היינו נתונים, נוכל לומר בביטחון כיום, כי יצאנו בשלום מתורה, כי נצחנו את התנאים. בכל זאת, הם (בתקופה ההיא, התביישנו להודות בזה, ותלינו את קולר האשמה בנו) השפיעו על מצב רוחנו ומצבנו החברתי. אך לא נהרסנו. אם נשווה את ימי הקיום הראשונים של קיבוצים אחרים לתקופתנו הראשונה, נאמר כי לחמנו מלחמה חלוצית קשה, בתנאים של חוסר עבודה ודירות, וחוסר כל נוחיות אלמנטריות.

2. מספר האנשים ואופן צירופם: ברור לכול שגודל מסגרת החברה קובע את אופייה ומצבה. ואם כך הוא, מובן שגורם זה אף הוא קבע במידה מכרעת את התקופה ההיא. הגורם הזה מחולק לשניים: מספר האנשים ואופן צירופם ועלייתם לקיבוץ. גם המסגרת הקטנה והמצומצמת צורפה באיטיות, לא בגל רחב העלול להכניס תוכן וצורה חדשה למסגרת הקודמת הקטנה, אלא - פרט לפרט, אשר בהיותו אך "פרט", אין ביכולתו לשנות את החברה, אלא להתבולל בתוכה. אילו הבוגרים מחיפה ותל אביב היו עולים יחד, מלוכדים ומאורגנים - היה באפשרותם לשנות את האטמוספירה, להביא את ההתלהבות להתחלת מפעל חדשה, אשר הייתה כל כך חסרה ברגעים הראשונים וחסרונה גרם לחוסר סיפוק.

3. השטח החדש - השטח הכלכלי: הגרעין לא נשא בעול חייו הכלכליים. השטח הכלכלי שלוב בשני השטחים: החברתי והרעיוני, והם יוצרים יחד את השלמות הקיבוצית. הגרעין, בכניסתו לשטח החדש, לא היה יכול להחזיק שיווי משקל. הוא חסר את הבגרות המשקית-כלכלית. ומתוך כך, כל מרצו וזמנו, כל שיחו ושיגו הוקדשו לחייו הכלכליים. החברה והרעיון נדחו לקרן זוית מתוך בולמוס של מקריות אנומלית, אשר סחף גם את הרחוקים בנטייה וכישרון. החיים נעשו יבשים וחסרי תוכן אובייקטיבי. בעלותנו למקום קבוע, נכנסנו לאפשרות של חיים נורמליים פחות או יותר.

"משקזם" ומשקיות (מתוך בירור)

בניין משק הוא חלק מהגשמתנו. אנו עובדים 8 שעות לא רק בכדי להרוויח את הכסף לנו, כי אם כדי להיהפך לפועלים, לבנות מפעל פרודוקטיבי, לרכוש לעצמנו פסיכולוגיה של פועל. תפקידו של הקיבוץ הוא להפעיל כל חבר בתוך השטח המתאים לו. בשטח הכלכלי יש מקום רב לפעולה. ישנם טיפוסים המגזימים בשטח זה, ואינם יודעים לקשור את הפעולה היום-יומית עם

המטרה. ומצד שני, הטיפוס השקוע ב"תרבותיזם" ושוכח את חיי היום-יום. אין ויכוח בין הזרמים האלה, כי אם עם הזרמים האלה. טיפוס קיצוני כזה אין לו ערך. צריכה להיות התאמה וסינתזה.

### תזכיר לוועד הפועל של הקיבוץ הארצי 19.1.1933

שם הקיבוץ: קיבוץ השומר הצעיר הארצישראלי, שכונת בורוכוב. על סידורו כקיבוץ עצמאי הוחלט במזכירות הוועה"פ של הקבה"א בסוף יולי 1932, החל לעלות בתחילת אוגוסט 1932.

מספר החברים: 9 חברות; 19 חברים. בסה"כ 28. (עלו לקיבוץ לסירוגין במשך מספר חודשים). הגרעין מנה כ- 15 חברים. החברים כולם נמצאים בארץ מספר שנים לפני עלותם לקיבוץ. כולם יוצאי הסתדרות השומר הצעיר בארץ.

המצב בעבודה: הקיבוץ עסוק בעבודות חקלאיות (עבודות פרדס), בתי חרושת ובתי מלאכה, בבניין ובלשכה בעבודות שונות. שכר העבודה היומי במקום: 250 מא"י; קבלני: 250-300 מא"י. [מא"י - מיל ישראלי, הערת הארכיבר]

בעלי מקצוע: 2 ירקנים; 2 מגדלי ציטרוסים; 2 - רפת; 2 - פלחה; 1 - עצי פרי; 1 כורם; 1 - אורווה; 1 פועל בניין; 3 מסגרים; 3 פועלי בטון; (עבודות מוזאיקה, מרצפות, בלוקים). יש 10 מקומות עבודה קבועים. התנאים - יומית בעיקר.

בחורות: 3 בעבודות חוץ (1 - קבועה, ולעיתים - אחדות בקטיף בלשכה). מסיבת היום מספר הבחורות קטן - 3 (מבין ה- 9) עובדות בגן הירק. השאר: במטבח - 2; במחסן - 2.

יום ההוצאה: 65.2 מא"י: הספקה - 7 מא"י; מטבח - 36 מא"י; הוצאות סידוריות - 5 מא"י; עזרת הורים - 6,5 מא"י; תרבות - 1,7 מא"י; מיסים - 7 מא"י; ריפוי - 2 מא"י;

בראות: חולי קיבה והתקררות

דירה ומגורים: מגרש 40 ד' למחנה ומשק עזר. ב- 8 אוהלים גרים 22 חברים ובצריף - 8 חברים.

בניינים: חדר אוכל, מחסן, מטבח (יחד). אין מקלחת עדיין.

קרקע: אדמת שלחין - 10 ד' גן ירק - 150 לא"י. מתחיל להכניס 6-8 לא"י לחודש.

משתלה: עוד לא מכניסה

תכניות למפעלים: הרחבת הגן ל- 20 ד'; הקמת לול, בהמות עבודה, רפת, מסגרות ונגרות (סדנאות); ביח"ר לבלוקים וכו'; גן פרחים (למכירה);

הרכוש נרכש ועלו למקום בלי הלוואות ותקציבים, ובעזרת מגבית פנימית קטנה.

הרחבה והשלמה: הרזרבה האנושית שהקיבוץ קשור בה באופן חברתי - 30 איש. הקיבוץ שואף להגיע למספר חברים, 90-100, על ידי איחוד.

### מתוך מכתב לוועד הפועל של הקיבוץ הארצי (הצעה להתקבל כחברים לקבה"א)

בשיחת הקיבוץ ב- 1.1.33 נדונו שאלת הצעתנו להתקבל כחברי הקיבוץ הארצי, במועצה הכפולה. הוחלט כי היות שהזדהותנו עם דרכו של הקבה"א היא בטוח וידועה מראש, והשאלות העומדות לוויכוח אצלנו הן אותן השאלות ההולכות ומתבררות בתוך המסגרת של הקבה"א עצמו, הברור האידיאולוגי שהחילוננו בו, אינו קובע את עצם יכולתנו להצטרף לקבה"א. -- אנחנו מבקשים אתכם להעמיד את שאלת הצטרפותנו לקיבוץ הארצי לדיון ולהכרעה במועצה הכפולה.

\*

בינואר 1933 במועצה הכפולה נתקבל הקיבוץ הארצישראלי (יחד עם עוד קיבוצים צעירים) לקבה"א, ומאיר יערי גמר את ההלל על הנוער הא"י, והביע את אמונו בקיבוץ הא"י הראשון ברמת גן.

### באותה המועצה הודיעו באופן רשמי על האיחוד עם קיבוץ "מסד" מגליציה כל הקיבוץ היה נוכח במועצה.

### מפעלים בקיבוץ: הסנדלרייה, מכונת הרעפים

-- הסנדלרייה --

מועצת הפועלות המקומית פנתה אלינו בהצעה לפתיחת סנדלרייה קואופרטיבית. ישנה אפשרות שהסנדלרייה תסתעף לסניפים בסביבה. אנו הבאנו את פנקה ואת עליזה בחשבון. חשוב מאוד האלמנט הפוליטי והחברתי במפעל הזה. לא יעבדו רק חברות קיבוץ, שחלוקת השכר שווה אצלן, אלא יהיה גם אלמנט של פועלות בודדות.

-- מכונת הרעפים --

התברר ש"בבית וגן" ישנו מקום להכנסת אנשים לעבודה. זהו שטח רחב בעל סיכויים לעבודה. נבנים שם בתי חרושת. אין שם ציבור. ולכן - חוסר פועלים, בפרט בבניין. לכן החלטנו להכניס לשם מכונת רעפים משלנו. (מכונת הרעפים הועברה כעבור כמה זמן לארגון "מעש").

### סידור עבודה ליום שלישי 11.7.33 (עם הכנסות)

| הכנסות במא"י | עבודת חוץ | עובד                   |   |
|--------------|-----------|------------------------|---|
| 300 מ'       | פלאום     | אבא                    | 1 |
| 300          | ברזלית    | יצחק                   | 1 |
| 200          | "החרש"    | אשר                    | 1 |
| 300          | קריני צי  | אליהו                  | 1 |
| 225          | הלר       | יחזקאל                 | 1 |
| 325          | גולדשטיין | מרדכי                  | 1 |
| 856          | "חוסן"    | דווידזון, שמעון, יהושע | 3 |
| 300          | קצקו      | שימק (מילק)            | 1 |
|              | בית וגן   | משה, רפאל              | 2 |
| 325          | בלאו      | צבי                    | 1 |
| 200          | יפה       | נח                     | 1 |
| 250          | חמם       | ישראל                  | 1 |

|    |               |           |                   |
|----|---------------|-----------|-------------------|
| 1  | אהרון ש.      | בית הלחמי | 200               |
| 2  | צילה, פנקה ק. | וולפמן    | 360               |
| 1  | עליזה         | סנדלרייה  |                   |
|    |               | 70 מא"י   | חלוקת עיתונים 125 |
|    |               | עגלונות   |                   |
| 23 |               |           | 4736 מא"י         |

### עבודת בית

|     |                             |              |
|-----|-----------------------------|--------------|
| 4½  | פנקה ג., חיה, בתיה, שושקה ½ | מטבח:        |
| 3½  | שושנה, חנה, אסתר, לאה ½     | מחסן:        |
| 1   | זאב ל.                      | שמירה:       |
| 1   | שמואל                       | סידורים:     |
| 3   | אהרון י., שרה, זאב          | גן:          |
| 2   | טובה, ציפורה                | חולים:       |
| 1   | בת עמי                      | עזרת הורים:  |
| 1   | פרץ                         | נסיעות:      |
| 1   | שלמה                        | מוסד חינוכי: |
| 1   | אשר ק.                      | שליחות       |
| 18  |                             |              |
| +23 |                             |              |
| 41  |                             |              |

### האיחוד

בינואר 1933 הגיעו אלינו שני החלוצים הראשונים מקיבוץ "מסד" יחזקאל פרנקל (חשק) וזאב לילה

### קיבוץ "מסד"

התפתחות "מסד" מצינת את התנועה השומרית בגליציה, שהתחילה בקיבוץ נס ציונה, אח"כ קיבוץ ג' גליציה; אחרי זמן מה קיבוץ "מגשים", קיבוץ "על המשמר", וקיבוצים אחרים.

באו משברים גדולים בקיבוצים. הקיבוצים היו קמים בצורת יציאה להכשרה של בוגרים לאחריות, במספר - עד 120 איש. כל ההכשרה ארכה כמה חודשים. ערכה לא היה עדיין מגובש, ולא ערך מחנך, אלא התרגלות לעבודה.

המשבר החקלאי בפולניה העמיד את התנועה בפני אי אפשרות של קבלת הכשרה. המוצא נמצא בעבודה תעשייתית (במנסרות). הקיבוץ הראשון הגליצאי שיצא להכשרה השפיע, מתוך היותו הראשון, על כל הקיבוצים הבאים (זה היה קיבוץ נס ציונה - מזרע).

הייתה סתירה בין גיבושו החברתי וחיפוש דרך אידיאולוגית, שהביא לשלילה רבה: פרולטריוזיה מופרזת ורצון ל"מהפכנות" בשטח החיים המיניים. אך יש לציין לשבח את הגיבוש האידיאולוגי שלו, אף שהיה מלווה בליקבידציות. אך הגיבוש האידיאולוגי לא השתרש בעמקי התנועה.

קיבוץ ג' התחיל בקו הפרולטריוזיה יחד עם התרחקות מהתנועה. התנועה וההכשרה ניצבו כשני גופים זה לעומת זה. כל הגשמה הביאה למשבר. "הספר הלבן" שהופיע אז (1929) פתח פתח

לפקפוקים וסטיות אידיאולוגיות גם בחבר הבוגרים. נפגשו שני משברים, חברתי ופוליטי. הסתירה המדומה בין הסוציאליזם לציונות הייתה אבן הנגף הקשה ביותר בדרך בוגרי התנועה הלא מגובשים, אלא הולכים בדרך הגיבוש. שנתיים ארכה המלחמה על נפש התנועה, שאותה ניהל וגמר בהצלחה - פראי (אליעזר פרי). מהמלחמה הוסקה מסקנה חשובה: צריך לאמץ את הקשרים בין ההכשרה לתנועה. אז הוקם קיבוץ "המסד".

בתקופה הראשונה היה הקיבוץ במצב עלוב מאוד, כמעט בלי תקווה לקיום. 50-60 איש בהכשרה הורכבו בלי הצלחה. כל הקיבוץ שמנה 120 איש זכה ליחס ביטול מצד ההנה"ר.

אז הוקמה הפלוגה המקצועית, שהותאמה בהצלחה, בלבוב. היא יצרה את הרעיון: מקסימום אנשים בהכשרה רצינית. הפלוגה התרחבה מ-7 עד ל-20 איש, ושימשה דוגמה ראשונה להכשרה עירונית המהווה כיום כ-70% מההכשרה כולה. הגלגל נהפך. בפגישה הכללית של קיבוצנו הופיעו כ-70% מהחברים, והייתה הצלחה יוצאת מן הכלל. אחרי תקופת הנחיתות הפנימית אשר כפתה את ידינו, החלה תקופת עלייה והתעוררות, ונהיינו לילד השעשועים של התנועה. יצרנו פרק חדש. ההכשרה נהפכה מגורם דטרקטיבי, מגורם מזיק - למקור חיים לתנועה, מקור התפתחות ושגשוג לפרט - הן מבחינה חברתית והן מבחינה תרבותית.

מהו המצב בקיבוץ? 170 חברים, מהם - 60 בהכשרה, מאלה כ-30 בפלוגה בלבוב. הרכב החומר האנושי: בשנים האחרונות קם שוני רב בנוער בכלל ובנוער היהודי בפרט. הנוער הוא לא אותו נוער מרדני משכבות האינטליגנציה. קיבוצנו מורכב מהנוער הפשוט. היה קושי בפגישת הנוער העובד והלומד. אחוז גדול בא מהעיירות הקטנות, מהפרובינציה, מקום שם לערכי תרבות הייתה החדירה קשה יותר. קיבוצנו, על כן, מורכב בחלקו הגדול מחומר אנושי הזקוק להרבה מאמצים לפעולה תרבותית.

קושי מיוחד היה בזה שקיבוצנו הוקם לאחר תקופת הבירורים והתסיסה - בשעה שהאידיאולוגיה כבר "נמאסה", והייתה ריאקציה חריפה מאוד, אדישות וזלזול, וצריך היה לנהל מלחמה קשה כדי לעמוד על מינימום של פוליטיזציה והתפתחות אידיאולוגית.

בשעה שבקיבוצנו הא"י ישנה אפשרות של הפעלה דמוקרטית, כאשר ישנו חופש הביטוי ויכולת ההרצאה, הרי בגולה מעטים האנשים היודעים להתבטא בשטף וללחום לעמדתם הרעיונית. אולם תוך כדי מאמצים, ניכרת התקדמות בשטח זה.

בהכשרה, כאמור, הצלחנו, ואולם היו קשיים: ראשית, מציאות העיר סוחפת את האנשים; שנית, הפיזור בעבודה. קבעה גם אי קביעות האנשים, נתגבש ניסיון בפלוגה, חברה שהצליחה, והכול חלף עם חלוף הדור. על כן המצב גם כיום קשה.

בתור סיכום: בלי הפרזה, אפשר לומר שקיבוצנו כיום הוא הכי יפה בגליציה. 45% מהמועצה הראשית הם מ"מסד"; 50% של ההנה"ר; 40% של מנהלי התנועה. האלמנט שלנו, אפילו העממי, אפשר לנו לעשות הרבה. עשינו בו גדולות. מהתבוללות "אדומה" לא סבלנו הרבה. אך סוכני הקומוניסטים בתוכנו הוצאו!

\*\*\*\*\*

### איך קולטים עלייה (מן ההווה)

כרגיל בין השמשות, כשהלב מצפה ל"גאולה הנצחית", ז"א לפעמון האוכל, והנני מטייל ברחבות דעת בתוך הגן, ותוך כדי כך, הריני רואה לפתע איזה גוף עם מכנסיים רחבות מפרפר בתוך הגדר.

אני - דרכי להסתכל במחזות יפים, והנחתי לו - וכשעלה במוחי הרעיון כי אחינו בני ישראל הגליצאים הם עומדים לבוא היום - התחזקה עלי דעתי, כי מוטב להם להתאמץ (שם בתוך הגדר, וכי למה התחנכנו אם לא להתאמצות ומהפכנות?) והתחלתי - בלוויית מחנה שלם של בחורות שהצטרף אלי - מחשב: מי הוא הלז? שמא הוא "שנקה" או "מונדק" או "אריאליק" או "קלרה גליקסמן"?

הפעמון מצלצל. הכול מסתכלים בהם כתרנגולים בבני אדם: "אה, הוא הולך למקלחת. הוא הולך ל"מוסדות", או, או, זה יעבוד בבלוקים. אווים, פוסק זבון: מלהיפך: הוא ייצא אתי עם הנְבִילָה שלי.

אהרון שורר

### "משקיסם ותרבותיזם" (ועדת התרבות בפעולתה)

אנו עומדים בפני הופעה ששיחות שפעם היו מרכזות אל כל הקיבוץ, כיום אינן מרכזות מינימום (כגון: השיחה לקראת המועצה).

אינני מקבל את הביקורת על ועדת התרבות. אינני מסכים שהיא נכשלה. הברור בשאלה הארוטית נפסק בגלל הפרעות הקיבוץ. והשאלה כה רצינית וכה אקטואלית. זהו כישלון הקיבוץ - לא כישלון ועדת התרבות. פעולה תרבותית זוהי לא רק הצגות והווי. אנחנו פרוטוטיפ לחברה מתקדמת. נכון שאי אפשר למלא 6 שיחות בשבוע, אך כיום אינם מעוניינים באיזו שיחה שהיא.

-- איש שעבד בקן עבודה תרבותית, כשהוא בא לקיבוץ, הוא שינה את דרכו. צריך שאנשים בעלי הכרה ייקחו על עצמם את העבודה התרבותית השחורה.

-- אם כי בזמן האחרון הייתה השתתפות מעטה בשיחות, המשתתפים היו פחות או יותר קבועים. ישנם מספר אנשים המתגברים על כל המצבים, ואינם פורקים מעצמם עול גם בזמן הגרוע ביותר. אלה הם האנשים הנושאים בעול תפקידים בקיבוץ, המרגישים באחריות להשתתף בכל הפעולות. המסקנה היא - להרחיב את האחריות. אני יכול לקבוע שחזן משני סוגים: "משקיסטים" ו"תרבותיסטים", ישנו סוג שלישי והם תרבותיסטים-משקיסטים-קיבוציסטים. אלה הם הנושאים בעול החיים בקיבוץ - לאו דווקא התרבותי, אלא שיש להם איניציאטיבה בכל השטחים. אדם בקיבוץ צריך להיות פעיל בכל השטחים.

למעשה, נהפכת הביקורת על ועדת התרבות לביקורת הקיבוץ כשהוא לעצמו.

- אי אפשר בירור מדעי מבלי מעשה. לבירור הארוטי התנגדתי מפאת ההפשטה שבו. הכרתי שכל פרט, בבואו לקיבוץ, יהיה לו המינימום של הכשרה בשטחי חיי הקיבוץ. אי אפשר לפתור שאלות יום-יום באופן תאורטי. הנקודה העיקרית שעלינו לברר זוהי ההתאמה בין התאוריה, המעשה וההגשמה. הוועדה לא הצליחה להתחיות בקיבוץ. רצינו ב"מהפכנות", אך מהפכנות זו הייתה מוגזמת.

- מהו תפקיד ועדת התרבות? תפקידה איננו לתת תרבות, לתת הרצאה. היא צריכה לתת את האיניציאטיבה. הקיבוץ אינו צריך להיות המון. יש כיום חוג שאינו פועל. את ההמונים צריך לעשות למנהיגים. אשמים גם ועדת התרבות וגם הקיבוץ.

- הקשר בינינו ובין המציאות; חשבתי שבחו"ל לא מצליחים בעבודה תרבותית, כי שם אין קשר בינינו ובין המציאות. אין קשר בין הקיבוץ ומעמד הפועלים הלוחם. שאלת אופן הפעולה התרבותית עומדת: חוגים או הרצאות בתוך כל הקיבוץ. החוגים צריכים להיות מעבר לקיבוץ. בחוגים יש מקום להפעלת אנשים. החוגים צריכים לגשת לפרובלמות אקטואליות עם ביסוס מדעי.

התוצאה: חוגים: נתלתה על הקיר רשימת חוגים. וכל אחד צריך היה לרשום את עצמו לחוג שמידת התעניינותו גוברת בו.

### בראי העקום (חוגים ...)

"אני מדבר בשם החוג הבורוכוביסטי, החוג ששבע נשים החזיקו בו, ואת כולן מאחד הרצון להכיר את בורוכוב. ביום בהיר אחד הופיעה מודעה על הקיר באותיות של קידוש לבנה, המבשרת על תריסר חוגים. מה להגיד? סחורות משובחות, מכל המינים. כל אחד מכריז על סחורתו. מציץ אני בשמות האלה והחלטה בליבי. כאן אני, כאן קבור הכלב. ואני מתחת ל"חוג בורוכוב" רשמתי את שמי, ומיד - כשאר הסוחרים, בעלי החוגים, התחלתי מכריז על טיב סחורתי, ומוכיח באותות ובמופתים שכל חבר קיבוץ, המכיר את התפקידים האובייקטיביים והסובייקטיביים של הקיבוץ, המאמין במרקס ולנין ובורוכוב, צריך להיכנס לחוג. באמצע דברי ניגשה ע. ונרשמה, זה נתן לי אומץ להמשיך, והכרזתי הלאה, ו"בכן!" לפתע ניגשו: צ., ח., ח., ב., ש., צ. -- חברים! לא ידעתי מה עלי לעשות מרוב אושר. התחלתי להבטיח הרים וגבעות, ולש. הבטחתי לדאוג לארגונה לאידיאל הישן שלה ...

די! ...

"די!" צועק ש., "די לנו בהרצאות ובחוגים - הו! מאותו יום שנכנסתי לחוג איני ישן בלילות. מנסה אני לסגור את עפעפי, והנה היא פתאום, לנגד עיני אני רואה אותה, שומע אותה - את מי אתם חושבים? - את ה"קונצנטרציה!" ומיד הם מופיעים כנגד עיני, כעמודים גדולים: הטרסטים, סליחה - הקרטלים ושאר ירקות."

אהרון שורר

### תכנית הפעולה התרבותית

הפעולה הראשונה היא כניסה לעבודה מאומצת. ועדת התרבות קבעה שטחים אלה: "חוגים"; הרצאות; בירור שטחים אמנותיים; תנועת הפועלים ממרקס ועד היום; תנועת הפועלים היהודית; פרובלמות א";

החלטנו על נשפיות אמנותיות בערבי שישי, ועל עיתון שישקף את כל החיים בקיבוץ.

### התוצאות (מתוך עיתון פנימי)

התמרמרות הקיבוץ נפנתה כלפי ועדת התרבות. נבחרה ועדה חדשה. החלו שיחות וגם חוגים להשתלמות. עם כל החיוב שבחוגים האלה, עדיין לא ידענו, איך להגשים אותם כראוי. לא ידענו עוד, איך להפעיל בתוך החוג את כל חבריו. שוב הוטלה העבודה והכיוון בחוג על פרט או שניים.

- הייתה תקופה סוערת של בירורים בתוך הקיבוץ הארצי ובהסתדרות העובדים. הבירורים האלה בתוך הקיבוץ היו בירורים בין פרטים. התקופה הסוערת עברה בסימן של עייפות, ובירור, דיבור והתווכחו מתוך הכרח על הפרובלמות הפוליטיות והאקטואליות אשר עמדו באופן החריף ביותר בקיבוץ ובתנועת הפועלים בארץ. גם את השטח האמנותי לא ידע הקיבוץ לתפוס ולמלא בו את תוכן חייו.

### המצב הכלכלי (מתוך העיתון: בגזברות - מתוך: דו"ח לקיבוץ)

- מצב כלכלי טוב אינו קובע מצב חברתי טוב. בעבור הקיבוץ למקום קבוע, הוטב המצב בשטח הכלכלי, במידה ניכרת. הניהול הכלכלי נכנס לגדר הנורמליות. נפסקה האנדרלמוסיה שהשתררה מלכתחילה. במקום הדמוקרטיה המוטעית בא הריכוז בוועדות ובידיים יחידות מוכשרות. הוועדות הוציאו לפועל את החלטות הקיבוץ. הדמוקרטיה לא נפגמה והעניינים התנהלו בסדר. אף כאן, בתקופה הראשונה הייתה תסיסה. אך הוועדה הכלכלית הראשונה לא הלכה בכיוון רצוי לקיבוץ. כיוונה היה: "המשקיות הצרה" מנותקת מתפיסה קיבוצית יותר רחבה. האומר שהשטח הכלכלי צריך להתנהל בהתחשב עם האינטרסים של האנשים היוצרים חברה ידועה בעלת ערכים חברתיים. האם לא נקטנו בשטח "המשקיות"?

### בגזברות (מתוך דו"ח לקיבוץ)

המצב הכלכלי של הקיבוץ הוא טוב מאוד. איננו עומדים בפני פרספקטיבות של חוסר עבודה, לא בנטל של חובות. הם במצב נורמלי. אנחנו עומדים בפני ניכוי סכום גדול מהם. התקדמנו במידה מקסימלית בשטח אחד שלא היינו בקיאים בו לפני שנה (שטח הקשרים עם המוסדות). לא ידענו איך פונים למוסדות, איך מסתדרות קניות. אנחנו עומדים בפני תקופה חדשה. בשלושת החודשים האחרונים לא השקענו השקעות, והשתדלנו לאזן את המצב הכספי של הקיבוץ. יש לנו האפשרות להשקיע כסף במפעלים. אבל כמו שהוועדה הכלכלית מתנהלת עכשיו יש יותר מדי עבודה לגזבר.

לפעמים קרובות, הגזבר קובע את פרצופו הכלכלי של הקיבוץ, ואם הוא יהיה "משקיסט", ויהיה מעוניין בהרחבת ענפים ובגידול הרכוש, ויהיה בעל מעוף רחב, מבלי לקחת בחשבון את התנאים החברתיים של הקיבוץ, ויקבע לפי ראות עיניו הוא, ייכשל.

- אומרים שתפקידו של הגזבר להיות "נָבֵז". תפקידו של גזבר הוא לרכז את הכול ומתוך כך הוא לפעמים בא בהתנגשות עם אנשים ובעלי תפקידים אחרים. גזבר אינו יכול להתחשב תמיד עם פרטים אחרים.

- גזברות אינו תפקיד כשאר התפקידים, שבהם אפשר להיות קבוע לשלושה חודשים. אנחנו צריכים לקבוע עמדה פרינציפיונית שמחוץ לכל מיני מקרים יוצאים מן הכלל, גזבר צריך להיות קבוע לשנה.

### מה זה בכל זאת גזבר "נָבֵז"? (פיליטון)

מיום שא.. נבחר לגזבר ולבש את החולצה הכחולה, ולקח את היק הכבד בידיו, אין להכירו. ראשית כול, מתגלח יום-יום. אולם כמו שנעשה יפה, נעשה רשע כהמן והיטלר. הרי אתה ניגש אליו בבקשת גרוש, מתחיל הוא: "למה לך? בשביל מה? מתוך מה? אולי לא ואולי כן! עד מתי? ממתי?" סיבות ודרישות. חברים! לצאת ממנו הרי זה נס. - "תן בול!" - "בשביל מה?" - "למכתב!" - "למי?" - "לזה ולזה..." - "לזה או לזה?" - "לזו!" - "מה כתוב במכתב?" -

"כותב אני לה ושואל אותה מה יחסה אל ... ניטשה!" אחרי כן דין ודברים וחקירות. מקבל אני בול של 4 מיל. "מיל זה כסף, חביבי! 1000 מיל זוהי לירה, ומחר יש לי לשלם 10 לא"י ומחרתיים שטר של 20 לא"י..."

### המצב החברתי: השאלה הארוטית ("הסתגרות" - מתוך שיחה)

- ישנו קשר בין חוסר תוכן בחדר האוכל ובין הדירות. חדר האוכל התרוקן מ"הווי". אנשים אינם מוצאים סיפוק בחדר האוכל, ומתוך כך לא באים. מכאן באה גם הסתגרות המשפחות.

- התפיסה הזו של הסתגרות היא כל כך וולגארית. המשפחה היא יפה, ואנחנו לא צריכים להעיק על הפרט כשהוא אינו פוגע בחברה.

- אנחנו הדור אשר מצד אחד קם נגד דו הפרצופיות של המוסר המיני של החברה הקיימת; אבל, יחד עם זה אנחנו דור מעבר, ולכן שולט בו משבר. בנוער כיום התפתחה הנטייה לוולגריזציה של האהבה; אין פנאי לאהבה; סיפוק רגעי וחשל; מעשיות; גישה ריאלית; "הבוז לסנטימנטים זעיר בורגניים!" ישנה סכנה כי הפרט הבודד המאושר, אשר מצא את פתורו הסובייקטיבי באהבה מלאה, שלמה, ישתמט מביקוש הפתרון הכללי, מתוך אי אמונה בהצלחה. אנחנו איננו יכולים להשלים עם המציאות הקיימת.

- קיימת אצלנו גם הסתגרות. כלומר, ישנם אנשים אשר במוצאם את סיפוקם המלא ותכנם הנכון והמתאים בחיי אהבה, ירדו מעל במת הקיבוץ שלנו. לא טוב להתמסר לנטייה הטבעית, המובנת, ל"הסתגרות". ואולם, ההיה מצדנו ניסיון להשפעה, לעזרה? כן, ניסיון בדרך זלזול, לעג, הלצות גסות. הפרט אשר רק החלק להסתגר ראה פתאום כי הדרך חזרה לקיבוץ חסומה בפניו על ידי הקיבוץ עצמו, והוא מגיב בהסתגרות יתר. עלינו לגשת לשינוי דרך. עלינו להכריז שבינת נשק. לא הזוגות, אלא צורת החיים של ההסתגרות מפריעה לקיבוץ. עלינו להבין כי הזוגות עוד יסתגרו בעתיד, ואולם רק יחס רציני, סבלנות והתנהגות נכונה ישנו בהדרגה את המצב. הסתגרות אינה קלות ראש, כי אם צורך ידוע, לתקופה ידועה, לפינה שקטה.

- ישנה אצלנו גישה קלה לשאלה הארוטית. ישנו מעין חיפוש תמידי אחרי אובייקט אשר מרחיק את הפרט, בעיקר את הבחור מהגישה הרצינית הדרושה. פישר אמר ש"העובר בלילות ממיטה למיטה" לא ימצא לאורך ימים את סיפוקו, וכעבור כמה זמן ירגיש חוסר טעם באהבה ובחיים.

- לפרט המחפש את סיפוקו, והתובע אותו מאתנו, עלינו להגיד: "אין לנו תרופה אחרת מאשר הכרה ורצון!"

- ההסתגרות עבורנו היא מיותרת. על ה"הווי" שלנו, הווי בריא של נוער, אנחנו צריכים לשמור עדיין. איני מתנגד ליחסים, אבל לאופי שהיחסים נושאים כיום. לדעתי, אין עוד מקום למשפחה. הקשרים של היום אינם הווי משפחתי.

- אף אחד אינו דורש ומסכים כיום שהמשפחות תקבלנה אוהל לחוד. אין כל הצדקה לחיפוש מתמיד של פינה שקטה, למקסימום נוחיות על חשבון ה"פרימוס" האומלל.

- קשה לי להחליט בשלילה לנתינת אוהלי משפחה. הדרישה היא חריפה ונכנסה כבר לגדר של פסיכוזה, אף כי אינה מוצדקת. - לדעתי, אוהלים משפחתיים הם צעד לילדים!

### **ב"ראי עקוס": מדברי אחד ה"פרימוסים" האומללים**

... תוך כדי הילוכי, שקוע בהרהורים כבדים, נוגעת בי יד ומטלטלני: "שמע!" - אומרת לי "השחורה" - "יש לי רעיון נהדר: אתה לשם והיא לשם, אז הוא לא יהיה "פרימוס", ואתה תוכל להחליף אותו, וזה יחליף אותך, ואז נוציא אותו, ונכניס אותה, ונוציא את שלושתם, ונכניס את ארבעתם לצריף, ונוציא מן האוהל, ונכניס לאוהל - ואז שניהם יהיו לחדר - הקיבוץ יתנגד - אנחנו נצפצף, ואז נוציא ונכניס ... אתה מבין?"

"רבותי!" עיני חשכו, ליבי דפק, עלי להודות שמכל הטחינה הזו לא הבינתי בכ"ז לאן מעבירים אותי; "מה את רוצה מחיי? תני לי מנוחה, איני רוצה לדעת כלום! לא ולא! לא ולא!"

כששבה אלי נפשי, ראיתי עוד את זו עומדת ומסדרת חשבונות בקולי קולות, איך יסתדר אוהל זוגי זה, ומה לעשות כדי שהלז יוכל - כמו שאומרים - לישון בלילות ...

באוהל קיימים שני סוגים של אנשים: "אנשים" ו"פרימוסים". "פרימוס" בקיבוץ הוא ההיפך מפרימוס רגיל; פרימוס רגיל (מכונה) - הרי כשהוא נכבה מהר, ואינו דולק, אומרים כי לא טוב הוא. אולם בקיבוץ אומרים ש"פרימוס" הנכבה מהר (נרדם מהר) - טוב מאוד הוא! ...

אהרון שורר

-----

**לפעולתנו הפוליטית בציבור הפועלים** (נבחרו לתפקידים בציבור: לוועדת התרבות - שניאור ליפסון; לשכת העבודה וועדת הביקורת - מרדכי רוזניקוב; למועצה וו. העלייה - יצחק חמצני; אנחנו רחוקים מדופק החיים של המעמד, למרות שאנחנו כה קרובים לעיר. לא הרגשנו את הקשר המאחד אותנו עם מעמד הפועלים.

נקודה מרכזית בבירורים שלנו הייתה הרחבת האופק הצר, הגברת הערנות הפוליטית. ההתפתחות המהירה של רמת גן העמידה אותנו בפני הפרובלמות החיוניות ביותר של ציבור הפועלים, ובלי שנהיה מוכנים לכך - עמדנו במרכז העניינים.

רמת גן היא במצב של קליטת העלייה, ויש הכרח של פעולה ארגונית. מצד המועצה ישנה הזנחה רבה. אנו יכולים לבקר נקודת תורפה בפעולה, אולם כשהפעולה אינה מתנהלת בכלל - כל הביקורת נהפכת לטענות של פעולה שלא נעשתה.

מצד אחד, יש במקום עלייה מתמדת - ומצד שני, אי השתרשות במקום, מה שיש לזקוף על חשבון חוסר הטיפול בעולה החדש.

המצב במועצה: היא מורכבת משלושה, שמהם התפטר אחד ונשארו שניים - אשר, מתוך סכסוכים פנימיים לא פעלו דבר.

הארגון המקצועי הוא הכרח הרגע. ישנה בריחה מהחקלאות. בעלי מקצוע מסתדרים במקומות קבועים, ע"פ פרוטקציה. בענף הבניין, שהתרחב, עסוקים יותר מ-200 פועלים. יש הפרש עצום בשכר בבניין, שהוא מגיע ל-30-35 גא"י לפועל, לבין השכר בחקלאות שהוא 20 גא"י לפועל ו-8-12 גא"י לפועלת. בבתי חרושת בלתי מאורגנים השכר הוא 10-12 גא"י, וזה מקשה על קליטתן.

נבחרו לתפקידים בציבור: לוועדת התרבות - שניאור; ללשכה ולוועדת הביקורת - מרדכי; למועצה ולוועדת העלייה - יצחק.

משה להב

### דפים מתוך העיתון הפוליטי

נכנסנו לתקופת פעילות בתפקידים ריאליים לוועדות שונות, כגון: תרבות, עלייה, לשכה, מועצה. אנחנו פועלים, בלי ספק, באיניציאטיבה רבה ובאחריות. בזה מוסר פגם בדרך לשלמות היצירה הקיבוצית שלנו. אנחנו ניגשים בתכנית רחבה ומקיפה לארגון מקצועי של הפועל. נשתדל להתאים את החומר הניסיוני של הקיבוץ הארצי לתנאים במקום.

ישנם שני גופים עיקריים הפועלים במקום. הרוב - החלק ממפא"י; המיעוט - פועלי ציון שמאל. שתי הסיעות כאחת קופאות על השמרים. מדברות בפראזות אך חיות חיי שעה של קוניונקטורה. הרוב השולט מחפש את השלווה המביאה לוותורים מלחמתיים תחת מסווה של אחריות לאומית, בוררות חובה ושלוש בית.

הופעתנו הינה בראש וראשונה קונסטרוקטיבית-חיובית. אנחנו מבקרים גם את המסורת הגרועה במוסדות, וגם את האופוזיציה הבלתי אחראית ומתעלמת משאלות מעשיות.

פגישתנו הראשונה עם הציבור המקומי הייתה מלחמה על זכויות שוות בארגון מקצועי ועל קליטת עלייה. הארגון הצכיסטי הפריע לקליטת העלייה במקום. הסיטואציה האחרונה בעלייה הביאה לידי ביטול הצכזים [מדיניות של הסתגרות בארגון מקצועי - הערת הארכיבר] הזה. את ההתפתחות המהירה של המקום היה הכרח לקדם במכשירים ארגוניים, מקצועיים ותרבותיים מתאימים, ובהקמת אפראט מוכשר למלא את הצרכים הראשוניים של העלייה.

- מצווים אנו לעמוד בפרץ האנרכיה בשוק העבודה, חוסר הדאגה לארגון המקצועי, להרמת שכר הפועלת. לא בדברים יתוקן המצב. נדרשת מאתנו פעולה איטית ומבפנים. עלינו להביא תכניות פעולה קונסטרוקטיבית עם ביקורת הליקויים עד כה.

משה להב

### פעילות אמנותית בציבור (פיליטון)

קטע מתוך נאום חבר קיבוץ כפתיחה לנשף "נגד המלחמה"  
"חברים! פועלים! - פותח פ. - הוטל עלי למלא את מקומו של החבר שצריך היה לנאום. אבל אל תצטערו על כך! הצטערו על זה שיש מלחמה שעתידה לפרוץ, בגלל האנשים הרעים שקוראים להם קפיטליסטים. אני אומר לכם שאם תהיה מהפכה - יהיה הכול טוב! תאמינו לי חברים: אמנם אני יכול להבטיח לכם - ואל תדרשו ממני אח"כ אחריות, ואולם, בכל זאת, זכרו שהמהפכה זה דבר טוב! תאמינו לי."

ובכן, עלי, כרגיל, להתחיל לדבר על המצב בגרמניה. בגרמניה יש 2 מפלגות: האחת נקראת הס.ד. (ראשי תיבות של הסוציאל-דמוקרטיה); והשנייה - קומוניסטים. הם גם כן נבזים, אבל יותר מהפכנים!"

"די! די! אנחנו רוצים פנטזיה!" נשמעו צעקות בקהל - "רד משם! רד!"

פ: "מה כאן? ווג'ראס? שיחת קיבוץ?"

אהרון שורר

## שם לקיבוץ (פיליטון)

"ויתבגר הילד, ויותן לו שם..."

קם זבון. "אני - אומר הוא - חושב שאי אפשר, בשום אופן, לקבוע את השם לקיבוץ, עד אשר לא נברר את שאלת "עיר או כפר". "אין אנו מסכימים להישאר כאן; אנחנו החקלאים, ננצח!"

קופץ שניאור: אם זבון מדבר בשמו, ובשם הסוס, הרי אני, בשם אלפי טבארות, מכריז, ששמנו לא יכוון לפי המשק. הצעתי לקרוא לקיבוץ "עין הטבארה!" (פיגום)

אז מציע זבון: "עין הביארה" (פרדס)

אז קופץ מסגר, ובשם כל התעשייה הכבדה, מציע: "עין השווייס" (מכשיר הלחמה)

"לא, אני מתנגד לזיעה (שוויץ), זה מפריע להתפתחות!" - "איזה התפתחות?" - "שמיתפתחות" - "ארבעטן, - אני אומר - אני, בשם כל הפרולטריון, אומר: שמנו יהיה פרולטריונה!"

- "מממ - מעקם נח את אפו - אם ישאלוך, לאן אתה הולך? תגיד ל... פרול-טר-יונה? יש לענות: אני הולך ל"דור השני".

- "מה פירוש "דור השני"? - אוהו, לזה יש פירושים שונים: "דור": מילה זו מורכבת מ- ד.ו.ר. בגימטריה זה יוצא "פועל". "השני"? אם תצרפו את האותיות של מילה זו, ותחלקו לשניים ותכפילו בשלושה, ייצא בפירוש "יופה" (אביו של אברהם יופה שנתן לנו עבודה).

"אה, זאת אומרת: "פועל יופה!" - "בבקשה, צועק ברשי, הרי אני מציע, לעומת "עין הטבארה" את השם "עין הטייברה" (שם אחד המעבידים היה טייבר) - כפועל בעל הכרה שאיננו ז'יד!"

השם נקבע ל"תל עמל", אף כי היו עוד הצעות, כגון: "עין" או "אין שכל" ...

אהרון שורר

## התפקידים בקיבוץ

| ועדות     | 12. חצרן             | 1. מזכיר           |
|-----------|----------------------|--------------------|
| 6 - אנשים | 13. מרכז משק         | 2. גזבר            |
| 7 - אנשים | 14. מנהל קבוצת בניין | 3. מטפלת חולים     |
| 3 - "     | 15. מנהל גן          | 4. מנהלת מטבח      |
| 7 - "     | 16. חובשת            | 5. סדרן עבודה      |
| 5 - "     | ועדה משקית           | 6. סדרנית עבודה    |
| 2 - "     | ועדת קשר             | 7. סידור מיטות     |
| 8 - "     | ועדת פטיפון          | 8. הדלקת לוקס      |
| 6 - "     | ועדה פוליטית         | 9. הנהלת חדר קריאה |
| 60        | סה"כ חברים בתפקיד:   | 10. ספרן           |
|           |                      | 11. מנהלת מחסן     |

## דברי חברים בבירור על ההתיישבות: "היכנון להתיישבות" (מתוך הרצאה של יעקב חזן)

היכנון להתיישבות!

וישמע בתוכנו השם "בית שאן"

רצוני לספר לכם על הסיכויים להתיישבות של קיבוצים אחרים; ללמוד מזה ולהתאים את צעדיכם לכך.

- כל אותו ויכוח על "ותק", "תור", אינו קיים בלבד. אם שני קיבוצים מתנגשים על מקום אחד, דווקא את התור להתיישבות קובעת יכולתו של הקיבוץ לנהל תעמולה לקניית אדמה לקק"ל, ויכולת ביסוס בכלל --

מסכומי "קרן ארלוזורוב" מתכוונים עכשיו ליישב את סביבות צמח ובית שאן. מבחינת הביטחון יהיה שם קושי מיוחד, משום שההתיישבות זו תשמש חלון לעבר הירדן ותיתקל בהתנגדות הערבים. מבחינה משקית ישנו קושי בזה, משום שאין אפשרות לעלות בפלוגות (מחמת הסכנה) ואין מקום ואפשרות להשלים על ידי עבודות חוץ. מתוך כך דרוש תקציב. -- אנו עומדים כיום מבחינה פוליטית, לפני קונוקטורה כזו שתאפשר מפעל התיישבותי גדול. אפשרות אובייקטיבית להתיישבות הן די טובות.

\*\*\*

\* לאחר דו"ח של צבי לוריא על סיכויי ההתיישבות בבית שאן, קבענו שנשיג הלוואות על ידי מגבית פנימית בין ההורים.

המו"מ על השטח ירד מ- 1500 ד' ל- 1000 ד'. ממקורות שונים, בעיקר מיהודי דרום אפריקה (באמצעות מנחם גנוסוב, אביה של נ.) שעכשיו הם בתקופת תיירות, השגנו הלוואות המגיעות כבר כיום ל- 3000 ל"ש נוספות. בזמן האחרון אין אנו קשורים בביאות כוח במרכז החקלאי, וזה מכשיר הרבה את התור להתיישבות הקבה"א; השיחה של מחר תכריע בכול.

\* בשיחה הוחלט שאנחנו עולים להתיישבות בבית שאן, באם הכול, מהצד הכספי יהיה בסדר.

ביולי 1934 הוחלט: אנחנו מבין הקיבוצים של הקבה"א הננו הראשונים העומדים בתור ליישוב תל שוק. קיבוצים אחרים הורדו מעל הפרק.

### דברי חברים בבירור על ההתיישבות

- אנחנו מכירים את עמדתנו להתיישבות, עוד מזמן היותנו בגרעין. כבר אז רצינו ללכת דווקא להתיישבות, דווקא למקומות קשים, לא מתוך רומנטיקה, אלא מתוך הערכת המפעל. כעת עלינו, פתאום, לברר אם אנו צריכים ללכת עכשיו להתיישבות, ואם לא. אם זהו צורך השעה, ואם אנחנו לא מוכנים לכך. חל קנו שינוי רב במשך הזמן, אך השינוי איננו לטובה. לא במקרה אנחנו מתקשרים עם בית שאן. זוהי שאיפתנו מאז: התיישבות על יסוד משק כבד. עצם תמצית חיינו איננו היום-יום, אלא גם ביצוע מטרה ומילוי תפקיד מסוים. ואנו שוכחים את תפקידנו כלפי בניין הארץ, והעם העברי השב לאדמתו. אצלנו אין כוונות. אנחנו מקבלים את ההתיישבות כהכרח, ולא כשאיפה, לא מתוך רצון. אצלנו דנים מתוך "כדאי" ו"לא כדאי".

\* לא נכון שדנו בקיבוץ האם כדאי התיישבות או לא. חסר אצלנו אותו הרגש הרומנטי, אותה התלהבות פנימית שהייתה אצל הדורות הקודמים. אנחנו יותר מפוכחים. אבל אנחנו מוכנים. אי אפשר לדרוש כוונות הרגשות, אלא כוונות רגשית, וזו ישנה.

\* מצד אחד איננו מוכנים להתיישבות. חסר לנו גיבוש פנימי, רעיוני, אך אולי דווקא המאמץ הקולקטיבי הזה יהיה הקשר האובייקטיבי בין האנשים. מאידך, אם פה, ליד העיר, לא הייתה אצלנו כוננות וערנות פוליטית, האם מתוך מסגרת של התיישבות כפרית, האם לא נשקע בד' אמות של "משקזם"?

\* אם יש מדברים על שני גופים בקיבוץ, ההתיישבות תבטל את הניגודים בין שני הגופים האלה.

\* הפרובלמה בשאלת ההתיישבות היא לא חוסר גיבוש, אלא חוסר ידיעה מה זאת התיישבות, מה הם חיי משק. מחנכים בתנועה אנשים להתיישבות, מבחינה אידיאולוגית, ולא מבחינת התקשרות לקרקע. לא מחנכים טיפוס חקלאי. האפרוריות שבחיים יש בה גם קו בהיר, ואצלנו משתדלים לכסות על קווים אלה. כבר לפני שנה היינו מוכנים להתיישבות. עצם היותנו לקיבוץ מכשיר אותנו.

\* אני מתנגדת להליכת הקיבוץ להתיישבות, גם מתוך ניתוח המצב הפנימי בקיבוץ, וגם מפני שאנחנו קשורים לקיבוץ מחו"ל. בחו"ל דנו על זאת מתוך נקודות ראות אחרות; חשבנו על הסברה פוליטית, והתנגדנו ללכת להתיישבות בכלל. כעת שיניתי את דעתי, אבל במצב שהקיבוץ נמצא בו, אין אפשרות ללכת להתיישבות. אנו קשורים לקיבוץ בן 170 איש. 30-40 גליצאים אינם יכולים להחליט על התיישבות. רצוי שחבלי ההסתגלות יעברו על עולים חדשים במשק עזר ולא מתוך אחריות מלאה למשק.

### דברי מאיר יערי

מאיר יערי אמר (בין השאר): לא היססתי לגבי הליכתכם להתיישבות תיכף. רציתי שיהיו 40-50 אנשים מגליציה מבוססים בקיבוץ. שתהיה חברה גליצאית שתנתק קצת את הקשר לקיבוץ העלייה, שלא יהיו פניהם לחו"ל. האנשים שפה - הם, הם הקיבוץ. כמובן, צריכה להיות הבנה; ישנו גוף בחו"ל הנושא משהו. צריכה להיות הבנה לזה, שאנשים נמשכים לחו"ל. אבל אינני בדעה שההתיישבות תפתור כבר את כל השאלות. אינני מאמין שהחקלאות עצמה היא הבראה.

### מן ההווי באותה תקופה: הרהורים; לטבע; בראי עקום

#### הרהורים

אין כוננות נפשית ... האמנם? נכון, מצד רבים היו היסוסים. התרחקות מן העיר - הסתגרות. ערות מעמדית אין פה; איך יהיה בבית שאן? אתה מביט סביב: הרי נוח לנו פה: חדר אוכל, צריפים, מקלחת, חדר קריאה, פסנתר שקיבלנו ופטיפון. עובדים בבניין ומרוויחים. הרי חבל לעזוב הכול.

ואף על פי כן, הרי צריך אינו אלא בנוי מקרשים מתפרקים. מהן ירקות? מוכרים, עוקרים, וחלקה שזה עכשיו הוריקה, הנה עומדת שוממה. הכול ארעי פה אצלנו, חולף. האינסטלציה שלנו משקה אדמה של ... בית קברות.

איה המפעל הקיים, המפעל ההיסטורי העומד; איפה הפרודוקטיביזציה של העם? ... כן, נלך להתיישבות. כבר יש לנו "פיץ" של קיים. לא הסוסים "הנבלות". יש לנו רפת עם 11 פרות ו- 37 כוורות.

נחמה

#### לטבע

אחרי העבודה. שעת בין הערביים. כולי נקי מהלך במשקנו הקטן, שואף מלוא חזי אוויר צח.

מסביב גבעות צפופות סוגרות עליך, ורק לשם, לפאתי מערב, חצי נחמה: שמי אין סוף הולכים וכהים עם דעוך היום, ושמש רוחצת במי קשת.

ואני הן אהבתי את מרחב השדה בעמק, את רחש הרוח בקמה, את הגלבוע המתנוסס כעד למפעל חדש ההולך ונבנה, ונחלתי - חולות מדבר, בטון נוקשה. ורק לשם, לפאתי מערב, חצי נחמה - בירק עצים טובלת שמש.

נפתלי גולומב

#### בראי עקום

מוטלת עלינו מטרה נשגבה. הקרקעות, בכל המקומות, מחכים לנו. קוראים לנו. האמיר עבדאללה מעבר הירדן כבר פנה אלינו בזו הלשון:

"אני עבדכם! האמיר עבדאללה, פונה אליכם, אל "תל גמל" בזו הלשון: "אנא, בואו הנה והביאו את ה"קומבינה" שלכם. הריני משתוקק להכיר אתכם בייחוד שמעתי על אפנדי יוסוף, שמדבר מתוך שינה על הקרקעות של ...

"מכתב" מגליציה: "אנחנו ניקח ברוב טובנו את הכסף מהסניורים (בדרום אפריקה) ונלך להתיישבות. רצוי מקום "יבש", בעל אקלים נוח, ותנאים שלא יגבירו את כאב הלב של חברינו. רצוי, עד כמה שאפשר, יותר קרוב לפרולטריון הלוחם".

אהרון שורר

#### היכן עבדנו? (רשימת מקומות העבודה ומספר העובדים)

##### סידור עבודה מיום 3.6.1934

| <u>עבודות בית</u> |              | <u>עבודות חוץ</u>       |                      |
|-------------------|--------------|-------------------------|----------------------|
| 5                 | מטבח         | 6                       | "הפלס"               |
| 3                 | מחסן         | 16                      | קב' הירשפלד          |
| 2                 | כביסה        | 2                       | פרסמן (טיח)          |
| 1                 | שמירה        | 2                       | מגדיאל (גיוס)        |
| 1                 | סידורים      | 1,5                     | "דבר"                |
| 1                 | פנקסנות      | 17,5                    |                      |
| 1 <sup>3/4</sup>  | חצר          |                         | <u>מפעלים</u>        |
| 14 <sup>3/4</sup> |              | 2,5                     | עגלונות              |
|                   | <u>שונות</u> | 6                       | מסגרייה              |
| 4 <sup>1/4</sup>  | חולים        | 11                      | גן ומשתלה (תות)      |
| 1                 | הכשרה        | 1                       | רפת                  |
| 1                 | שליחות       | 1                       | משק                  |
| 6 <sup>1/4</sup>  |              | 21,5                    |                      |
| 14 <sup>3/4</sup> | בסה"כ:       |                         | <u>קבוצות הבניין</u> |
| 21 <sup>1/2</sup> |              | בניין                   | "פלס"                |
| 17 <sup>1/2</sup> |              | בניין                   | הירשפלד              |
| 54                |              | 4 קומות ברמת גן         |                      |
|                   |              | שכונה של בתי בטון וברזל |                      |

### מהווי קבוצת הבניין (מערכון-פיליטון ; שיר)

קרבנות קוניונקטורות [כלל הנסיבות שמשפיעות על תוצאות פעולה - הערת הארכיבר] הבניין (מחזה)

מופיעה ערמת זיפזיף. מסביבה מספר דמויות בגופיות שחורות.

כולם: "אנחנו קרבנות קוניונקטורת הבניין, אוכלים ארוחת צהריים!"

אחד הקרבנות: "מי מוכר פודינג?"

שני: "בכמה?"

שלישי: "בשתי קציצות"

כולם יחד: "תנודות השוק קובעות: פודינג = 2 קציצות; גבינה = חמאה; דגים טריים = ביצה;

לא טריים = 2 זיתים;

א.ש.

\*

כשחזרו מהיציקה הראשונה היו איומים. צבא ברנשים שקשה היה להבחין בין האחד לחברו,

לאור החיזור והחזק של הלוקס שהניפוהו. במקום עיניים - טיח; במקום לחיים - מלט אפור

וקשה; הבגדים הכבדים תלויים ברפיון מסביב לגוף הכפוף הנושא בעול.

שתיקה כבדה. אין פוצה פה. השעה מאוחרת כי המכונה נתקלקלה.

נ.ג.

- "גמרתם?" - "כן!"

היפה ביותר הוא לראות את החבריא שלנו בשעת יציקה מוצלחת, כשהכול חלק.

גבעת חול שוממה, טברות, חפירות, יציקת יסודות: "דוק! טמפו! הרעש הסואן והכבד של

המכונה המתקתקת כאילו: דלי זיפזיף, דלי חול, דלי מלט, דלי חצץ וסבב ביד. והמכונה, וחוזר

חלילה: תיק-תק, זיפזיף, חול, מלט, חצץ. טרך! טרך! רעש הדליים המושלכים. טר... טר...

רעש המכונה והגיבורים פוסעים על גבי הקרשים התלויים על בלימה. פוסעים בביטחון כבתוך

חדר האוכל. והמריצה הכבדה מזדעזעת, והנה נופלת לתהום הפעורה - כך נדמה לך; הנה

לבסוף, היא באמת נופלת ומוסטת למקומה על ידי העומדים למטה.

ושוב חוזר. מריצה מתמלאה. קדימה, ושפוך!

סדר, ארגון, קצב.

שיר

|                        |                       |                      |
|------------------------|-----------------------|----------------------|
| מזור עקור חוצץ חצץ     | שרירי פלדה מכים תדיר  | זה חלב ודבש - המשק   |
| זיפזיף שפת הים         | פטיש עלי סדן          | תנובה, משביר ליקום,  |
| חומר דומם, מלט ומים    | נמעך ברזל, נואק משמיע | חלוב, לקט, בצר, אסוף |
| החיו לרון יחדיו שירים  | צליל מתכת עז איתן     | יבול הקרקע רם ירום   |
| בליל בטון בדוד קלחת    | מדע חדיש לפלא קם      | חרוש רגבי טרשים בתלם |
| ערובה לבת חיים         | כוחות מניע וחשמל      | זריעת חציר ובר       |
| הפוך וצוק מלא הטופס    | חרוט, רתק, נשר וקדח   | מים לשורש, לצמרת שמש |
| עמקי יסוד, גורדי שחקים | כל עוד סובב גלגל      | ירק דשא באחו וכר     |

|                            |                       |
|----------------------------|-----------------------|
| לוכדו צוותא ענפי עמל       | נושא מתאים, אחיד, אחד |
| שוויון לכפר ועיר,          | קיבוץ, חבר מגשים      |
| חיוזק רצון, ביסוס עמדה     | מוציא לפועל בזיע כפיו |
| להתיישבות היכון, המשך הניר | הגות רוחו, פרי ערכים  |

נח אשכנזי

בירור בעיות: שאלת מנהל למפעל; חדרי משפחות; עזיבות; סאברס וגליצאים; שחרור האישה; עוד על האיחוד; מדברי מאיר יערי

שאלת מנהל למפעל

אין שאלה של ניהול מפעל בידי יחיד. ישנו חבר העובדים. אנחנו צריכים ליצור יחסים בין חברים אשר יאפשרו לעבוד יחד. לא יחס של נותן עבודה לפועלים ... המפעל אינו מקור של חוסר יחסים. (לשאלה זו הוקדשו מספר גדול של שיחות. כיום השאלה פתורה באופן מוצלח למדי).

חדרי משפחה

בערך בפברואר החלטנו על חדרי משפחה. עברנו את התקופה של הדיבורים על "הסתגרות". הבינונו שלכל משפחה יש תוכנה הפנימי, לכל חבר קיבוץ, גם הנאמן ביותר, הכרחי שיהיו לו חיי הפרטיים. העבודה בתוך הכלל אינה הקרבת החיים הפרטיים; היא שלמה פי כמה אם לחבר ישנה שלמות בכל שטחי חייו. עברה תקופת "ההסתגרות" גם במעשה. כל משפחה תופשת את חלקה בחיי הכלל שלנו. התבגרנו.

עזיבות

והחלו עזיבות. איננו שונים מכל קיבוץ אחר. ראינו, כמו שהיינו מוכרחים לראות, שאנחנו לא בנינו מפעל בלי פגם; ראינו שערכים בלבד אינם מספיקים. זוהי התפתחות חיים. מאיר יערי אמר, לא מזמן: "הקיבוץ הראשון בלי עזיבות". "לא הפסדנו חברים! אחד הפסיד אותנו!" (כך אמרנו עם העזיבה הראשונה). ואחר כך החלו ההפסדים הרבים. עוד לא התרגלנו לעזיבות; עוד לא התרגלנו לראות בינינו אנשים החיים את חייו; עובדים כמונו, אך לא לשם אותה המטרה, כי אנחנו, עד כה, הרגשנו שכולנו - בלי יוצא מן הכלל, יוצרים את חייו הקולקטיביים, על השגשוגים והכישלונות.

והנה לפתע, שניים מהלכים בתוכנו. אוכלים אתנו בצוותא; מתקלחים אתנו, מעורבים בינינו - כתמול שלשום. אך תהום מפרידה - והם ואנחנו מסתכלים זה בזה בעין אחרת, ושאלות כגון: "איפה תגורו?" "איפה תעבדו?" מופיעות. שאלות על עניינים המובנים מאליהם לכל חבר בעודנו הוא חבר ...

#### "סברס" ו"גליצאים"

ופתאום נשמעו מילים משונות: "סברס", "גליצאים"; וחבורות מתבודדות, ואיש לא מבין שפת רעהו. ויש פתאום "אוהל גליצאי", ו"שולחן סברי", ועקיצות קלות עפות מהאחד לשני. ויש דברים בגו, ואלה לא סתם הלצות ... יש מועקה, מתיחות, ודרישה לבירור, לתיקון המצב. בירור לא מתקן מצב בכת אחת; הוא מנתח אותו, ומראה את הדרכים לתיקון. אל נהיה אי סבלניים ונאמר: "הרי נשאר אותו מצב ..."

#### שחרור הבחורה

אנחנו מדברים על עודף זכויות, ולעולם אין מעיזים לתת לבחורה אפילו שוויון. אנחנו איננו מוכנים לעמוד כלפי בחורה, באותו הריזיקן [סיכון, הערת הארכיבר] שאנחנו עומדים, כאשר זה בחור, ולא בחורה, המנהל את הגן ...

#### ועוד על האיחוד

הגליצאים כשבאו הנה, לא נתקבלו ביחס הרצוי מצד הקיבוץ לא הוכנסו לוועדות ולתפקידים. בתפקידים אשר פעלו בהם, תמיד אמרו להם שהם אינם יודעים. אילו היינו באים כגוף שלם, היינו נקלטים הרבה יותר טוב.

- בין הארצישראליים אין חברים. אין יחסי התחשבות האחד עם השני. השיחה שלנו היא לא מקום להתבטאות חברים ...

- לא ידענו עברית, ולכן קשה היה לנו להתבטא. לא הבינו אותנו, ואמרו שאנחנו מסתלקים.  
- מה שהפריע לקליטת הגליצאים, היה משהו, שלצערנו הרב, כבר התרגלנו אליו. כבר התרגלנו שאנחנו מדברים זה עם זה בטון קשה, בלי התחשבות, בלי רצון להבין. אולי זוהי אחת התכונות של הנוער הארץ-ישראלי, והם אינם רגילים.

- כשיושבים גליצאים באוהל שלהם, ומדברים פולנית, הכניסה לשם אינה טבעית. אנחנו לא מבינים מה שהם מדברים.

- לא נכון, השתדלנו להכניס את הגליצאים לכל התפקידים, והם הסתלקו. הם אינם מעוררים בתוכנו. הם התפטרו מכל התפקידים.

- התפטרנו מפני שהקיבוץ היה אשם, מפני שהשיחה אינה שיחה. אינני מאשים שום איש שאיננו בא לשיחה. אי אפשר לשבת בה.

#### מדברי מאיר יערי

--- על הגליצאים לגבש מקרבם 40-50 "ארצישראליים" ודי. ובזה הפתרון. ולא רץ-ישראלים: להקל על הקליטה, וליצור מצב של שווים בין שווים. וישנם נתונים רבים בקיבוץ זה להצלחה, ואני מעוניין ביותר שקיבוץ זה יצליח. אך דרושה התאמצות מקסימלית. ישנם יתרונות רבים שמביאים החברים הגליצאים ומעלות גדולות לארץ-ישראלים. אני מאמין בניצחונכם!

### משל ונמשל: מתח בעבודה

מעשה בשני ילדים, זרים זה לזה, שנפגשו בגן. האחד - ותיק, לומד זה חודשים, השני - "ירוק". זה היום הראשון שעזב את סינר אמו.

הציצו זה בפני זה; חייכו והחליטו להיות חברים. הלכו וחפרו תנור גדול בתוך גל חול בקרבת מקום.

חופרים קצת. מזיז האחד שלא בזהירות את ידו, ונסדק התנור.

"חמור! הבט מה עשית!"

"לא ידעתי" - מתייפח החדש.

"תקן לבדך; לא אעזור לך!"

"אתה תתקן, זה אתה אשם! למה לא הזהרת אותי?"

"אתה אשם! למה לא שאלת?"

"לא נכון! אתה אשם. אני חדש!"

"אם אתה חדש, הבט ואל תעשה כלום!"

"אבל אמרת לי לעשות!"

"אך אינך יודע!"

"אבל... אבל... אני ארביץ לך מכות; אספר לגננת ולאימא; אני אבכה, אני אברח מפה. אני לא רוצה. אתה חזיר ותמיד מחרבן אותי. אני תמיד ידעתי לעשות תנורים, ואתה לא מרשה לי פה לבנות!"

"אני יותר חכם ממך, שתוק!"

ופתאום הסדק הולך וגדל; עוד מעט התנור יתמוטט.

"אוף, רוץ לשם; שם חול רטוב; תביא מהר, החזק פה; הדק שם, עוד. די!"

התנור ניצל. אך עייפנו, ומחייכים בנחת לאשר תיקנו שנינו יחד.

וזה מעשה באיחוד אחד.

כתבה: שרה טל (רשקס)

### מתח בעבודה

אנחנו קשורים בחוזים אשר הפרתם תגרור תשלום פיצויים. יחד עם זה, אנחנו נאלצים לשלוח חברים, לגיוס במגדיאל. בלאו הכי עובדים בקבוצת הבניין שלנו שליש חברים מקיבוצים אחרים ומגדוד הבוגרים בתל אביב. ולכל זה יש לצף מפעלים חדשים אשר התחלנו להקים: רפת, הרחבת המשתלה. כל זה דורש מאתנו בראש וראשונה, ידיים עובדות. אנו מחכים יומיום לעולים אשר אינם באים.

ביטלנו טיולים פרטיים אשר החלטנו עליהם - עד עבור עונת התות, לפחות. (לעומת זאת, טיילנו טיול קולקטיבי בשבועות).

## מן ההווי: "חוסן" (פיליטון מאת: יהושע לוריא)

### יהושע לוריא - "חוסן"

"חוסן" - זהו השם, מספר אותיות לכינוי בית חרושת אחד.  
 "חוסן" - זהו בית חרושת המכיל מכוונות ופועלים ומוציא לשוק מרצפות ורעפים.  
 "חוסן" - זהו המקום בו מתנגשים האינטרסים הישרים בין נותני העבודה ופועלים, זהו קואופרטיב לניצול וסחיטה עד קצה הגבול, עד אשר מזימות וקומבינציות נותני העבודה ישיגו. ולבסוף - זהו השם, אשר עם עלותו על הלב, יעורר זיכרונות וכיסופים, נוגים ומבדחים כאחד. יזכיר חיים של ניצול, אולם של מרדות ומלחמה וההווי הקיבוצי משולב בתוכם.  
 באפרורית החיים בקיבוץ, נתגלתה לנו תקופה אפורה שבעתיים. אולם, ראה זה פלא: עם סיום התעבות ערפל היום-יום, הלכו וארכו קרני האור המסורתיות. יש תקופה בחיים, שקטה, עת כל צרכיך הנורמליים תשיג בה, לא תחסר לך נוחיות, סדר, חופש, רגילות, ובכל זאת אין הרגשת סיפוק בליבך. אולם יש תקופה, והיא קשה, מרודה, סחוטה מניצול, לא שקטה כל עיקר, משום שהרגשתך תתקומם בך, ולכן גם מליאת תוכן המעסיקך ושולל את מנוחתך, וסדר יומך הקבוע, ובכל זאת - אלה הם ימי סיפוק.

... ביום חורף, השכם, קום שלשל את רגליך בתוך מכנסי השמן והבטון הקשים והלחים, השמנים מצבע, מרגע קחתך אותם לידך, אין בך פיסת עור, שלא תזעק לשמים את המזיגה של עלוב החיים עם סמל השחרור הסוציאלי, זה הצבע האדום. לך וגרר את עצמך ל"חוסן". הרוח נושבת למולך ומדביק את גופך ללחות המבחילה של בגדיך. הגעת סוף סוף ... הי! תורו של מי להכניס היום את ידו לתוך מי ים הקרח (זו ברכת הרעפים) ולהתברך בריבמטיזם "בטוח". פתחת את הפקק והוצאת את ירך הקפואה: אל טרגיות, עוד נכונה לך כהנה וכהנה. בפנים הצריך רוחות פרצים נוראות. ה"דופקים" ע"י מכוונותיהם, מתחילים את תפילת השחרית - לקפוץ על אצבעות רגליהם בכדי להתחמם דוגמת: "קדוש, קדוש, קדוש!" וכה תימשך הקפיצה. מסתדרים ע"י המכוונות, שמעון בשני המעילים, כרגיל, אשר בגופיה ... חברה, טמפו! לא כל כך מהר עבר הטמפו מהקפיצה עד למכונה. אולם משהתחיל יש התחרות: 120, 110, 100, 90 לשעה! נורמלי, למעלה מנורמלי, רקורד! רעפים, עונג לדפוק! יש והדופק מרים את הרעף על כפו האחת, מסובבו עליה וסוקרו בעין גאוה, נהנה ממעשה ידיו. מוטקה, אחד מחברי הקואופרטיב, העובד ע"י אחת המכוונות: "אשר, מה השעה?" - "שמונה". מוטקה: "100 רעף, ולך?" אשר: "לא חשוב". מוטקה: "בכל זאת?" אשר: "90". - "אשר, מה השעה?" - "תשע". - "כמה אצלך?" - "לא חשוב". - "בכל זאת?" - "תיכף אספור - 176". מוטקה: "מאתיים" (בהדגשה) על פניו השמנים והחזיריים שמחת ניצחון קטנונית וזורחת.

--- ארוחת הבוקר המסורתית: נפתחים הסלים בהרחבה, ונשפכים הירקות מיבול גן הירק הטבעי שעל יד המוסדות, ונלעסים בכוונה רבה. שיחות מתובלות ממלאות את החסר בארוחה.

התדעו מה זאת ארוחה "בלטריסטית"? יש וב"מקרה" רק מתוך כוונות טובות אינך משאיר - כלום לצהרים. אז מופיע פקפוק נוקב ואכזרי: הלעשות צהרים באין תוכן, או לא? והנה נמצא התוכן. "ארוחה בלטריסטית" לחצי שעה. דהיינו, שיחות ופטפוט רציני ומבדח, חריף ומתוק. אל יקל הדבר בעיניכם, אם יש בכוחה של ארוחה "בלטריסטית" להימשך שעה וחצי ויותר ... --- הי, לילה, תערוכת! זאב לילה דוחף מריצת זיפזיף ועל יד הפתח, היא נהפכת על גבי גל של ששים רעפים טריים, הנשברים לרסיסים: סקנדל, צילה! אמרתי שלא תעשה לי פה את התחבושת! אולם, אל דאגה: יש תרופה בדוקה. מיד מתגייסות כל הידיים בפחים, באתים, במריצות ... ואין זכר לשבר הכבד. ומאיין לנו תרופה זו? מניסיונו של מורנו "הוד חזירותו" מוטקה הגדול. ומעשה שהיה כך היה: בימי היותו צעיר ושוליה אצל אדוניו, קרה לו מקרה דומה לזה: הייתה מפולת של 400 רעף וטרם שהספיק הלה לתפסו בקלקלתו, נעלם המטען ולא לים, כי אם לוואדי, כמובן. ברכתנו לך, מוטקה, כי נוצרת!

ויכוח על הרציונליות בעבודה. עבודתנו היא קבלנית. עלינו לעשות 450 רעף ועשרים רוכב. מדוע אנו עובדים כל כך הרבה על זה? מדוע אנו מבליים 10-11 שעות בעבודה המגועלת הזו? האם משום שבעבודה קשה הנעשית בטמפו מוכרחים להיות הרבה רגעי מנוחה, התפרקות! לא, לא זו הסיבה. האם הודות לבזבז הזמן מצדנו? לא, לא זה. הסיבה היא בשעון. לו היה לנו שעון, היה הכול נפתר. זו עמדה אחת (אשר). פועלים בודדים עושים 600 רעף ליום. אנו - רק 450. מדוע לא נעשה 500 לפחות? עלינו לחסוך בבזבז זמן, לעשות יותר תוצרת (עמדה ב' - יהושע). רפאל מוכיח: אין אנו צריכים לעשות יותר מ-400. גם זה יותר מדי. זה בשבילנו רצוי מאוד, זאת אומרת - רציונלי. אכן, אין ספק שהמילה "רציונלי" נובעת מהשורש "רצוי". עלינו גם להתרגל לעבוד יותר מהר, במהירות מקסימלית, ולגמור את העבודה בשלוש שעות. הוא מוכיח גם על ידי מעשה. "ראו, במשך 10 הרגעים האלה דפקתי 25 רעף. הווה אומר - 150 לשעה, ובמשך שלוש שעות - 450". הרי לך הוכחה שהיא בעלת תוקף לעשרה רגעים. ותוך כדי השתקעות בשיחה, הוא עומד באמצע הצריף כשארבעה רעפים בידיו, ופתאום, מתוך תנופת יד, שבחום הוויכוח, הרעפים נשברים. האין זה הכול מתוך רציונליות רבה? ובכלל, צריך לשמור על הפרט בקיבוץ. האתה חושב שזה רציונלי שבחורה כשושקה עובדת בעבודה כזו קשה? אנחנו אוונגארד, ולכן עלינו לשמור על הכוחות, כי עלינו לעשות פעולה תרבותית ופוליטית אחרי העבודה. ונכון שהפסקנו לעבוד בבלוקים. אותו הדבר ביחס לשושקה. אכן, לא רציונלי! חזקל קלוץ נהנה מרפאל, ומסתכל עלינו בבזבז מלחמתי. נכון, ובכלל אתם מרגיזים אותי שאינני רוצה לעבוד. מדוע אתם עובדים כל כך הרבה, בכוונה אתם עובדים בטמפו בכדי לדכא אותי? עוד יבוא יום ואנחנו נשלם לכם בעד הכול. הוויכוח מתחלק בין אשר ויהושע, בין שמעון ורפאל. שמעון פתאום מפסיק: "רבותי, ריח ריב עולה באפי!" - אם כך, נגב את אפך במטפחת "חוסנית". מאחורי כל דופק, מזהירה על גבי רעף מטפחת - סמל הזוהמה, המשמשת לקינוח האפים המנוזלים מאבק המלט.

"מלחמת מעמדות" בין מוטקה ובינינו. הוויכוח עולה. מוטקה: "האין אנו ועד פועלים? לא ייתכן להילחם נגד חברים". - "ומדוע אתם מעסיקים 30 פועל?" - "משום שאנו קואופרטיב הסתדרותי, ודואגים שתרבה עבודה לפועלים". - "מדוע אינם מקבלים אותם כחברים לקואופרטיב?" - "מפני שהם דורשים לנו רק לעבודה זמנית". - "ובכן, מדוע אינם משלמים להם בהשוואת שכר?" - "חביבי, אל תרחיק יותר מדי, אתה יודע כמוני שישנם חוקים בחיים שאי אפשר ללכת נגדם. אל נא תהיה נאיבי! איפה המרקסיזם שלך, אם אינך מבין שעלינו לעמוד בהתחרות".

זו תיאוריה ופרקטיקה, ועמה התכסיס. פתאום - אין מלט! מה יהיה? מה יהיה? אין מלט! מוטקה מציע: נסחוב שקים מספר מ"גולדשטיין": שניים - אתם, שניים - אני. אחרי שהכנסנו את השניים שלנו, מוטקה קורא לשימק: "בוא, כל אחד מאתנו יסחוב אחד". קריצת עין. שימק אינו הולך. מה? - "עכשיו תורך לסחוב". את המלט מכניסים דרך הדלת. בדיוק מול הדלת פנימה, מאחורי הצריף, ישנו המחסן. באמצע הצריף מול הדלת, מונחת ערמת הזיפזף, אשר עליה צריך להניח את שק המלט. מוטקה, מלא רוגז, סוחב את השק מרחוק, סביב-סביב אל המחסן, כדי שלא להניח אותו, חס וחלילה על הזיפזף. אנו פורצים בצחוק פרוע, ומטלטלים את השק מהמחסן פנימה. מוטקה, בכעס עצור, ובשאיפת נקם, ניגש לאצטבאות הרעפים בצעדים מדודים, ומצביע על הרעפים שלא פשעו: "הנה חור! הנה חור! ושימק, אגב ערבוב הבטון, מפזם לו: "אין זה פלא, אם ישנם לילות כאלה, שאפשר לנסות קונץ שכזאת!".

פיקוח. מה זה? אין זה אלא שכר ארבעה ימי עבודה לחודש עבור השגחה על המפעל. תפקידי הפיקוח: השקאת הרעפים, הנהלת חשבונות החומרים והתוצרת. נמלכו ה"חוסנים" ביום הביר אחד, ושללו מאתנו את השכר הזעום הזה. הרי לך במקום פיקוח - קיפוח.

כך עובר היום. מנגבים את הזיעה המצטברת מהמלאכה הקשה במטפחת "חוסנית", המונחת טמפו עולה ויורד. ויכוח סוער ודועך ... "חוסן" מנצל, מפקח ומקפח! אחרי העובדה - פעולה ארגונית של סקציית פועלי הרעפים. כוחות מצטברים, כוחות הפועלים מול כוחות נותני העבודה, אך הנהלת ההסתדרות בולמת ומפרקת את החזית. אך, אין דבר. "לא לעולם חוסן!"

**"רסיסי הווי":** גיוס; מתוך רפרוף; העגל השלישי; הרהורי חבר מאת: נחמה גינוסר

**גיוס ...**

בזמן התות היינו באים בשעה קצת יותר מדי מאוחרת וקצת יותר מדי עייפות לחדר האוכל. גם לאכול תות נמאס סוף-סוף. לא כל שכן, לקטפו ולארוז. היינו שרות: "זה יהיה תות אחרון" וכו' ...!

אבל כשחרשנו את התות, היה זה חבל. גם כיום למראה כל תות אדום שנשאר לפליטה - נזכרים הדברים המרים: על חובת גיוס; על חריש בתות; על השתמטות ובאמרות כדורבנות על "חובה קיבוצית", "חובת הקרבה", "מפעל קולקטיבי" וכו' ...

---

### מתוך רפרוף ...

יש ובאמצע עבודה משעממת, בימים חמים מאוד - חמסינים מחניקים - ישנם כאלה בגן וחושבים: הרי החום משגע ממש! היום נמשך ונמשך בלי הרף, והעולם והשמש עומדים על המקום. כנראה שגם השעון במטבח. כי איפה הצלצול? ... ונזכרים פתאום: "ומה יהיה בהתיישבות?" והחיים בעתיד מצטיירים בתמונות בלהות, כשורה אינסופית של חמסינים או ימות סופר בצריף דולף ...

אך, מתגברת לפתע אוושת הממטרות, געיית הפרות נשמעת מרחוק, נגינת הפטיפון עולה מחדר הקריאה. את מעיפה עין על שפעת הירק מסביב, ורוח קלה מלטפת את לחיך ומזכירה לך: "אולי, בכל זאת לא נורא; בטח יהיה טוב!" "אלה הם החיים, בהם רצית תמיד!" ... ואז נשמע צלצול לארוחה - והרי בטח טוב! ...

---

### העגל השלישי

פרה ממליטה. הרעש עבר במחנה. לאנשים פשוטים הכניסה אסורה ... אני ניגשת לחלונות. ליד הקיר, צפופים בשורה, יושבים "החקלאים"; בבגדי עבודה, למרות השעה המאוחרת. שתיקה כבדה ... ואחר כך דיבור בלחש: "תביט עליה, ג'דאית" ... מבין השורות עולה שעטת רגליים קלה ... פרה נאבקת בייסוריה. אבל אני כל כך לא "חקלאית" עדיין קשה לי להבחין איזוהי מבין כל הפרות "הגיבורה". מי היא העתידה להביא יצור נוסף לעולמנו המשקי הקטן.

---

### הרהורי חבר

הרגשת יצירה היא המקשרת חברים ויוצרת את הגשר החי לרעיון האובייקטיבי. היא הנותנת לחבר לראות, במציאות האפורה, פרספקטיבות יותר ארוכות; היא פותחת לפניו עתיד ומטעת בו את עסיס החיים, את הרצון ליצור.

---

ההווי של החברה נבחן בשעות ביטוי משותפות, בשעות צער או שמחה. אז מגלה החברה את פרצופה המלא. ועד מהרה ניווכח אם חבר זו מהווה גוף אורגני אחד, אשר הכלל-הפרט מרגיש. ומתוך כך - כשנסתכל על ערבי השישי שלנו, נראה מה רבים הקרים אשר בקיבוצנו. חסרה עוד אותה הרגשת יצירה משותפת למפעל.

---

בשולי החוברת:

הקובץ "לשנתיים" הוא כלי ביטוי ראשון של קיבוץ "תל עמל" (לימים - "ניר דוד" - תל עמל) המכיל רשימות, פיליטונים והרהורים, בשנתיים הראשונות לקיומו (1932-1934) - ומשקף את ההווי בקיבוץ באותן השנים, שנות האיחוד בין שני הגופים: גרעין ארצישראלי א' וקיבוץ "מסד" מגליציה.

ליקטה את החומר וערכה את הקובץ: נחמה גנוסר (גנוסוב, כיום נחמה איינהורן)